

ISSN 2738-0343

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

**УПРАВА ЗА ЗАЈЕДНИЧКЕ ПОСЛОВЕ РЕПУБЛИЧКИХ
ОРГАНА**

**ОДЕЉЕЊЕ ЗА ИНФОРМАЦИОНО-ДОКУМЕНТАЦИОНЕ И
БИБЛИОТЕЧКЕ ПОСЛОВЕ**

ИНФОРМАТИВНИ БИЛТЕН

БРОЈ 10

2025

Одељење за информационо-документационе и библиотечке послове Управе за заједничке послове републичких органа већ више од тридесет година једном месечно објављује Информативни билтен, којим обавештава кориснике о обновљеном информационо-документационом и библиотечком фонду.

Обавештавамо кориснике да БАЗИ ПРАВНИХ ПРОПИСА Одељења за информационо-документационе и библиотечке послове Управе, која је дневно ажурна и притом бесплатна, могу приступити путем следеће интернет адресе:
<http://bpp.uzzpro.gov.rs>

Из наше базе која садржи преко 160.000 прописа и преко пола милиона скенираних страна службених гласила, за свега неколико минута може се добити како важећи тако и неважећи пропис, у штампаној верзији или електронском поштом, као што се може добити и телефонским путем свака информација о статусу траженог прописа.

БИЛТЕНИ у електронском облику могу се преузети на адреси:
<https://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-bilteni.html>

Целокупан библиотечки фонд може се погледати на адреси:
<http://biblis.uzzpro.gov.rs>

Дигитална библиотека налази се на адреси:
<https://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-digit.html>

За коришћење целокупног фонда, као и за информације о правним прописима објављеним у службеним гласилима, корисници се могу обратити Одељењу:

Одељење за информационо-документационе и библиотечке послове

Управа за заједничке послове републичких органа

Немањина бр. 22–26

Београд

Телефон: 3616-296; 363-1620; лок. 1620

biblioteka@uzzpro.gov.rs

САДРЖАЈ

1. Преглед одабраних правних прописа објављених у службеним гласилима Републике Србије, Аутономне Покрајине Војводине и Града Београда
2. Списак претплата на службена гласила и часописе за потребе библиотеке Управе у 2025. години
3. Преглед садржаја нових бројева часописа
4. Преглед старих публикација
5. Преглед нових књига
6. Листа најчитанијих књига

**ПРЕГЛЕД ОДАБРАНИХ ПРАВНИХ ПРОПИСА
ОБЈАВЉЕНИХ У СЛУЖБЕНИМ ГЛАСИЛИМА РЕПУБЛИКЕ
СРБИЈЕ, АУТОНОМНЕ ПОКРАЈИНЕ ВОЈВОДИНЕ И ГРАДА
БЕОГРАДА**

УСТАВНОПРАВНИ И ПОЛИТИЧКИ СИСТЕМ

Службени гласник Републике Србије

Указ о опозиву са дужности изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Републици Филипини, на нерезиденцијалној основи, са седиштем у Џакарти, Слободана Маринковића, Службени гласник Републике Србије бр. 87/2025

Указ о постављењу на дужност изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Републици Филипини, на нерезиденцијалној основи, са седиштем у Џакарти, Иване Голубовић Дубоке, Службени гласник Републике Србије бр. 87/2025

Указ о опозиву са дужности изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Републици Сингапур, на нерезиденцијалној основи, са седиштем у Џакарти, Слободана Маринковића, Службени гласник Републике Србије бр. 89/2025

Указ о постављењу на дужност изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Републици Сингапур, на нерезиденцијалној основи, са седиштем у Џакарти, Иване Голубовић Дубоке, Службени гласник Републике Србије бр. 89/2025

Уредба о утврђивању Програма подстицаја за спровођење мера и активности неопходних за јачање толеранције према мигрантима и капацитета јединица локалне самоуправе у Републици Србији на чијим територијама бораве мигранти, за 2025. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 85/2025

Одлука о расписивању избора за одборнике Скупштине општине Мионица и Скупштине општине Неготин, Службени гласник Републике Србије бр. 84/2025

Одлука о расписивању избора за одборнике Скупштине општине Сечањ,
Службени гласник Републике Србије бр. 92/2025

Одлука о проглашењу Дана жалости поводом годишњице смрти и страдања
грађана због урушавања конструкције Железничке станице у Новом Саду,
Службени гласник Републике Србије бр. 95/2025

Упутство за спровођење обуке у области спречавања корупције и јачања
интегритета, Службени гласник Републике Србије бр. 90/2025

Програм реинтеграције повратника по основу Споразума о реадмисији за
период од 2025. до 2026. године, Службени гласник Републике Србије бр.
91/2025

Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори

Закон о потврђивању Уговора између Републике Србије и Народне Републике
Кине о судској помоћи у грађанским и привредним стварима, Службени
гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2025

Закон о потврђивању Уговора између Републике Србије и Мађарске о правној
помоћи у грађанским стварима, Службени гласник Републике Србије –
Међународни уговори бр. 10/2025

Закон о потврђивању Споразума између Републике Србије и Мађарске о
размени и узајамној заштити тајних података, Службени гласник Републике
Србије – Међународни уговори бр. 10/2025

Закон о потврђивању Споразума о сарадњи у области одбране између Владе
Републике Србије и Владе Централноафричке републике, Службени гласник
Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2025

Закон о потврђивању Споразума о сарадњи у области одбране између Владе Републике Србије и Владе Демократске Републике Конго, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2025

Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и организације Мултинационалне снаге и посматрачи о операцији на Синајском полуострву, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2025

Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Хашемитске Краљевине Јордан о сарадњи у области одбране, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2025

Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Краљевине Есватини о сарадњи у области одбране, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2025

Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Републике Северне Македоније о успостављању заједничких контрола на граничним прелазима за међународни друмски саобраћај Прешево (Република Србија) и Табановце (Република Северна Македонија), Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2025

Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Републике Гане о сарадњи у области одбране, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2025

Закон о допуни Закона о потврђивању Европске повеље о локалној самоуправи, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2025

Службени лист Аутономне Покрајине Војводине

Покрајинска скупштинска одлука о измени Покрајинске скупштинске одлуке о објављивању прописа и других аката, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 52/2025

ФИНАНСИЈЕ И ПРИВРЕДА

Службени гласник Републике Србије

Закон о посебним условима за евидентирање и упис права на непокретностима, Службени гласник Републике Србије бр. 91/2025

Закон о изменама и допунама Закона о планирању и изградњи, Службени гласник Републике Србије бр. 91/2025

Закон о изменама и допунама Закона о државном премеру и катастру, Службени гласник Републике Србије бр. 91/2025

Закон о допунама Закона о извршењу и обезбеђењу, Службени гласник Републике Србије бр. 91/2025

Закон о информационој безбедности, Службени гласник Републике Србије бр. 91/2025

Закон о изменама и допунама Закона о судским таксама, Службени гласник Републике Србије бр. 91/2025

Закон о изменама и допунама Закона о посебним поступцима ради реализације међународне специјализоване изложбе EXPO BELGRADE 2027, Службени гласник Републике Србије бр. 91/2025

Закон о семену и садном материјалу пољопривредног и украсног биља, Службени гласник Републике Србије бр. 91/2025

Уредба о утврђивању Програма финансирања пројеката од јавног интереса које реализују удружења са територија изразито недовољно развијених општина (јединице локалне самоуправе из четврте групе) у 2025. години, Службени гласник Републике Србије бр. 85/2025

Уредба о изменама и допунама Уредбе о утврђивању Просторног плана подручја посебне намене уређења дела приобаља града Београда – подручје приобаља реке Саве за пројекат „Београд на води”, Службени гласник Републике Србије бр. 86/2025

Уредба о врстама услуга Речних информационих сервиса (RIS) и почетку њихове обавезне примене, Службени гласник Републике Србије бр. 87/2025

Уредба о измени Уредбе о ограничењу висине цене деривата нафте, Службени гласник Републике Србије бр. 87/2025

Уредба о изменама Уредбе о коефицијентима за обрачун и исплату плата запослених у јавним службама, Службени гласник Републике Србије бр. 87/2025

Уредба о изменама и допуни Уредбе о условима и критеријумима усклађености државне помоћи у облику накнаде за обављање услуга од општег економског интереса, Службени гласник Републике Србије бр. 87/2025

Уредба о ванредној интервентној мери подршке правним лицима и предузетницима који складиште малину рода 2025. године ради правовременог отклањања тржишних поремећаја, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2025

Уредба о изменама Уредбе о расподели подстицаја у пољопривреди и руралном развоју у 2025. години, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2025

Уредба о измени и допуни Уредбе о управљању програмима претприступне помоћи Европске уније у оквиру инструмента за претприступну помоћ (ИПА

II) за период 2014–2020. године, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2025

Уредба о допуни Уредбе о управљању програмима претприступне помоћи Европске уније у оквиру инструмента за претприступну помоћ (ИПА III) за период 2021–2027. године, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2025

Уредба о изменама и допунама Уредбе о коефицијентима за обрачун и исплату плата запослених у јавним службама, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2025

Уредба о допунама Уредбе о посебним условима за обављање трговине за одређену врсту робе, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2025

Уредба о изменама и допунама Уредбе о начину остваривања сигурносне заштите бродова, лука отворених за међународни саобраћај и објеката безбедности пловидбе на међународним водним путевима, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2025

Уредба о изменама Уредбе о утврђивању лучког подручја међународног путног пристаништа у Београду, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2025

Уредба о изменама Уредбе о расподели подстицаја у пољопривреди и руралном развоју у 2025. години, Службени гласник Републике Србије бр. 95/2025

Уредба о бродским погонским машинама, Службени гласник Републике Србије бр. 95/2025

Одлука о измени Одлуке о образовању Националног савета за развој туризма Републике Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 85/2025

Одлука о образовању Радне групе за вођење преговора и уговарање реализације Пројекта изградње државног пута I реда „Вожд Карађорђе”, Службени гласник Републике Србије бр. 85/2025

Одлука о образовању Радне групе за вођење преговора и израду нацрта уговора ради реализације Пројекта „Изградња и модернизација аеродрома Константин Велики – Ниш – Фаза 2”, Службени гласник Републике Србије бр. 85/2025

Одлука о изменама и допунама Одлуке о јединственој тарифи по којој Народна банка Србије наплаћује накнаду за извршене услуге, Службени гласник Републике Србије бр. 87/2025

Одлука о приступању изради Стратешке процене утицаја Програма остваривања Стратегије развоја енергетике Републике Србије до 2040. године са пројекцијама до 2050. године за период 2026–2028. година на животну средину, Службени гласник Републике Србије бр. 90/2025

Одлука о измени и допуни Одлуке о изради Стратешке процене утицаја Просторног плана подручја посебне намене експлоатације минералних сировина на локалитету рудника „Чукару Пеки” у граду Бору – доње лежиште на животну средину, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2025

Одлука о изменама и допунама Одлуке о начину вршења принудне наплате с рачуна клијента, Службени гласник Републике Србије бр. 95/2025

Одлука о измени и допунама Одлуке о јединственој тарифи по којој Народна банка Србије наплаћује накнаду за извршене услуге, Службени гласник Републике Србије бр. 95/2025

Одлука о измени Одлуке о спровођењу одредаба Закона о платним услугама које се односе на давање дозвола и сагласности Народне банке Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 95/2025

Одлука о накнадама за послове регистрације и друге услуге које пружа Агенција за привредне регистре, Службени гласник Републике Србије бр. 95/2025

Одлука о измени и допуни Одлуке о изради Стратешке процене утицаја Просторног плана подручја посебне намене Борско-мајданпечког рударског басена на животну средину, Службени гласник Републике Србије бр. 95/2025

Правилник о изменама и допунама Правилника о пореској пријави о обрачунатом порезу самоопорезивањем и припадајућим доприносима на зараду, односно другу врсту прихода од стране физичког лица као пореског обвезника, Службени гласник Републике Србије бр. 87/2025

Правилник о изменама и допунама Правилника о условима које морају да испуњавају пружаоци услуга у ваздушној пловидби, Службени гласник Републике Србије бр. 87/2025

Правилник о Списку класификационих супстанци, Службени гласник Републике Србије бр. 88/2025

Правилник о начину и поступку обрачунавања и плаћања акцизе на електричну енергију за крајњу потрошњу и на компримовани природни гас који се користи за погон превозних средстава, Службени гласник Републике Србије бр. 90/2025

Правилник о измени Правилника о подстицајима за подршку унапређењу система креирања и преноса знања кроз подршку за развој техничко-технолошких, примењених, развојних и иновативних пројеката у пољопривреди и руралном развоју, Службени гласник Републике Србије бр. 90/2025

Правилник о начину обављања саветодавних послова у пољопривреди, Службени гласник Републике Србије бр. 90/2025

Правилник о изменама и допунама Правилника о ограничењима и забрани производње, стављања у промет и коришћења хемикалија, Службени гласник Републике Србије бр. 90/2025

Правилник о изменама и допунама Правилника о класификацији, паковању, обележавању и оглашавању хемикалије и одређеног производа у складу са Глобално хармонизованим системом за класификацију и обележавање УН, Службени гласник Републике Србије бр. 91/2025

Правилник о изменама и допунама Правилника о стицању звања и давању дозволе за обављање послова брокера, инвестиционог саветника и портфолио менаџера, Службени гласник Републике Србије бр. 91/2025

Правилник о изменама и допунама Правилника о начину и роковима за извештавање о пословању јавних предузећа и друштава капитала која обављају делатност од општег интереса, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2025

Правилник о изменама и допунама Правилника о условима за обављање ваздушног саобраћаја, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2025

Правилник о измени Правилника о извршењу буџета, Службени гласник Републике Србије бр. 95/2025

Правилник о изменама и допунама Правилника о сертификацији ваздухоплова и организација за пројектовање и производњу, Службени гласник Републике Србије бр. 95/2025

Наредба о времену отворености аеродрома за одвијање ваздушног саобраћаја, Службени гласник Републике Србије бр. 91/2025

Закључак Владе Републике Србије о усвајању Пословног плана за унапређење организације и рада царинске службе Министарства финансија за период 2025–2029. године са Прегледом планираних мера и активности, Службени гласник Републике Србије бр. 94/2025

Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори

Закон о потврђивању Уговора о зајму (Пројекат унапређења квалитета ваздуха у Србији) између Републике Србије и Европске банке за обнову и развој, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2025

Закон о потврђивању Споразума о усвајању хармонизованих техничких правилника Уједињених нација за возила са точковима, опрему и делове који могу бити уграђени и/или коришћени на возилима са точковима и условима за узајамно признавање додељених хомологација на основу ових правилника Уједињених нација, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2025

Закон о потврђивању Споразума о зајму (Додатно финансирање пројекта модернизације пореске администрације) између Републике Србије и Међународне банке за обнову и развој, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2025

Закон о потврђивању Финансијског уговора Железничка пруга Ниш – Димитровград Б између Републике Србије и Европске инвестиционе банке, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2025

Закон о потврђивању Споразума о зајму између KfW, Франкurt на Мајни и Републике Србије коју заступа Влада Републике Србије делујући преко и путем Министарства финансија за Зајам за политике (ПБЛ) „Реформа сектора енергетике и животне средине у Републици Србији II”, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2025

Закон о потврђивању Посебног споразума о Другој кредитној линији бр. ЦРС1025 02 Е за финансирање Програмске операције за развојну политику зеленог раста у Србији између Републике Србије и Француске агенције за развој, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2025

Закон о потврђивању Уговора о гаранцији плаћања између Републике Србије и Француске агенције за развој, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2025

Закон о потврђивању Уговора између Републике Србије и Међународног бироа за изложбе о привилегијама и погодностима неопходним за учешће на међународној признатој изложби Ехро 2027 Београд Србија, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2025

Закон о потврђивању Међународног споразума о размени података у сврхе провере изјава о имовини, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2025

Закон о потврђивању Споразума између Републике Србије, с једне стране, и Европске уније, с друге стране, о учешћу Републике Србије у Програму јединственог тржишта Европске уније, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2025

Закон о потврђивању Споразума којим се успоставља Међународна организација за винову лозу и вино, сачињен у Паризу 3. априла 2001. године и Протокола о изменама и допунама Споразума од 3. априла 2001. године којим се успоставља Међународна организација за винову лозу и вино о премештању седишта Организације, усвојен у Паризу 21. маја 2022. године, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2025

Закон о потврђивању Споразума између Савета министара Босне и Херцеговине, Владе Републике Бугарске, Владе Републике Хрватске, Владе Мађарске, Владе Републике Северне Македоније, Владе Црне Горе, Владе Републике Србије, Владе Словачке Републике и Владе Републике Словеније о сарадњи и координацији у трагању и спасавању у ваздухопловству, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2025

Закон о потврђивању Оквирног споразума о сарадњи између Владе Републике Србије и Владе Централноафричке Републике, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2025

Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Републике Бурунди о економској сарадњи, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2025

Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Републике Малдиви о трговинској, инвестиционој и економској сарадњи, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2025

Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Републике Екваторијалне Гвинеје о економској и трговинској сарадњи, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2025

Закон о потврђивању Одлуке број 1/2024 Заједничког комитета установљеног Споразумом о слободној трговини између Републике Србије и Републике Турске о измени Споразума о слободној трговини између Републике Србије и Републике Турске заменом Протокола II о дефиницији појма „производи са пореклом” и методама административне сарадње, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2025

Закон о потврђивању Меморандума између Владе Републике Србије и Владе Републике Кубе о сарадњи у области пољопривреде, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2025

Меморандум о разумевању између Министарства унутрашње и спољне трговине Републике Србије и Министарства трговине Народне Републике Кине о сарадњи на електронској трговини, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2025

Измене и допуне Техничких прописа који су саставни део Споразума о међународном друмском превозу опасне робе, анекси А и Б „ADR 2025”, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 7/2025

Измене и допуне Техничких прописа који су саставни део Европског споразума о међународном транспорту опасног терета на унутрашњим пловним путевима (анекс ADN 2025), Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 8/2025

Измене и допуне Техничких прописа који су саставни део Конвенције о међународним железничким превозима (COTIF), које су наведене у Додатку Ц – Правилник о међународном железничком превозу опасне робе (RID) 2025, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 9/2025

Службени лист Аутономне Покрајине Војводине

Покрајинска скупштинска одлука о ребалансу буџета Аутономне Покрајине Војводине за 2025. годину, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 53/2025

Покрајинска скупштинска одлука о измени Покрајинске скупштинске одлуке о Годишњем програму коришћења средстава из Буџетског фонда за развој ловства Аутономне Покрајине Војводине за 2025. годину, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 53/2025

Покрајинска скупштинска одлука о изменама и допуни Покрајинске скупштинске одлуке о Годишњем програму коришћења средстава из Буџетског фонда за воде Аутономне Покрајине Војводине за 2025. годину, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 53/2025

Покрајинска скупштинска одлука о измени Покрајинске скупштинске одлуке о Програму заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта на територији Аутономне Покрајине Војводине у 2025. години, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 53/2025

Покрајинска скупштинска одлука о престанку важења Покрајинске скупштинске одлуке о оснивању Развојне агенције Војводине, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 53/2025

Правилник о поступку доделе бесповратних средстава локалним самоуправама у Аутономној Покрајини Војводини за суфинансирање развоја саобраћаја и путне инфраструктуре у 2025. години, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 52/2025

Правилник за доделу сертификата за суфинансирање трошкова увођења и сертификације система безбедности и квалитета хране и производа са ознаком географског порекла у 2025. години у АП Војводини, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 53/2025

Правилник за доделу средстава за суфинансирање трошкова контроле и сертификације органске производње у АП Војводини у 2025. години, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 53/2025

Правилник о додели бесповратних средстава локалним самоуправама са територије АП Војводине за финансирање пројеката из области електронских комуникација и информационог друштва за 2025. годину, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 54/2025

Службени лист Града Београда

Решење о посебном режиму саобраћаја на подручју града Београда у периоду од 1. новембра 2025. године до 1. априла 2026. године (у зимским условима), Службени лист Града Београда бр. 77/2025

РАДНИ ОДНОСИ, ЗДРАВСТВЕНА И СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

Службени гласник Републике Србије

Одлука о намени неискоришћених средстава планираних Финансијским планом Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање за 2025. годину за друштвени стандард корисника пензија, Службени гласник Републике Србије бр. 95/2025

Правилник о изменама и допунама Правилника о ближим условима за обављање здравствене делатности у здравственим установама и другим облицима здравствене службе, Службени гласник Републике Србије бр. 86/2025

Правилник о изменама и допунама Правилника о Листи лекова који се прописују и издају на терет средстава обавезног здравственог осигурања, Службени гласник Републике Србије бр. 91/2025

Правилник о превентивним мерама за безбедан и здрав рад при излагању карциногеним, мутагеним или репродуктивно токсичним материјама, Службени гласник Републике Србије бр. 92/2025

Решење о утврђивању обрачунског износа просечне годишње зараде за осигуранике који остварују право у септембру 2025. године, Службени гласник Републике Србије бр. 85/2025

Решење о номиналним износима новчане социјалне помоћи, Службени гласник Републике Србије бр. 95/2025

Решење о утврђивању обрачунског износа просечне годишње зараде за осигуранике који остварују право у октобру 2025. године, Службени гласник Републике Србије бр. 95/2025

ОБРАЗОВАЊЕ, НАУКА, КУЛТУРА И ФИЗИЧКА КУЛТУРА

Службени гласник Републике Србије

Правилник о допунама Правилника о Листи стручних, академских и научних назива, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2025

Решења о додели новчане награде за спортске резултате, Службени гласник Републике Србије бр. 87/2025

Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори

Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Републике Турске о сарадњи у области иновација у напредним технологијама, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2025

Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Републике Турске о сарадњи у области образовања, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2025

Меморандум о разумевању између Владе Републике Србије и Владе Републике Гане о сарадњи у области развоја спорта и рекреације, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 10/2025

Службени лист Аутономне Покрајине Војводине

Правилник о изменама Правилника о школском календару за основне школе са седиштем на територији Аутономне Покрајине Војводине за школску 2025/2026. годину, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 51/2025

Правилник о изменама Правилника о школском календару за средње школе са седиштем на територији Аутономне Покрајине Војводине за школску

2025/2026. годину, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 51/2025

РАЗНО

Службени гласник Републике Србије

Индекси потрошачких цена за септембар 2025. године, Службени гласник Републике Србије бр. 89/2025

Подаци о просечним зарадама и просечним зарадама без пореза и доприноса по запосленом, за август 2025. године, Службени гласник Републике Србије бр. 93/2025

Службени лист Града Београда

Показатељ промене потрошачких цена у септембру 2025. године, Службени лист Града Београда бр. 78/2025

2

СПИСАК ПРЕТПЛАТА НА СЛУЖБЕНА ГЛАСИЛА И ЧАСОПИСЕ ЗА ПОТРЕБЕ БИБЛИОТЕКЕ УПРАВЕ У 2025. ГОДИНИ

СЛУЖБЕНА ГЛАСИЛА

1.	СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
2.	СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ – МЕЂУНАРОДНИ УГОВОРИ
3.	СЛУЖБЕНИ ЛИСТ АП ВОЈВОДИНЕ
4.	СЛУЖБЕНИ ЛИСТ ГРАДА БЕОГРАДА

СТРУЧНИ ЧАСОПИСИ

1.	КОРАЦИ: часопис за књижевност, уметност и културу
2.	ЛЕГЕ АРТИС: прописи у пракси

ОСТАЛЕ СЕРИЈСКЕ ПУБЛИКАЦИЈЕ

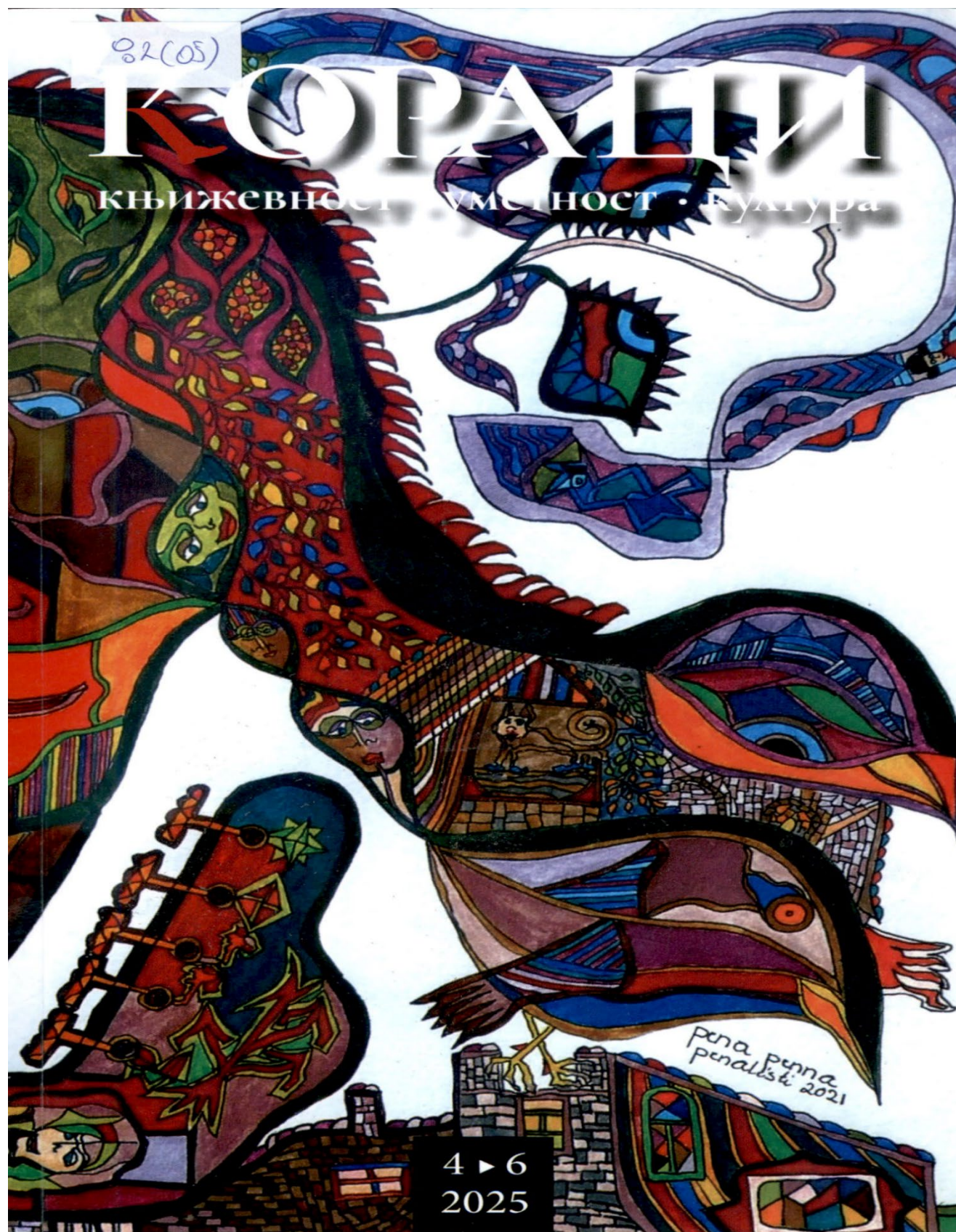
1.	БИЛТЕН СУДСКЕ ПРАКСЕ ПРИВРЕДНИХ СУДОВА
2.	БИЛТЕН УСТАВНОГ СУДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

НОВИНЕ

1.	ДНЕВНА ШТАМПА
----	---------------

3

ПРЕГЛЕД САДРЖАЈА НОВИХ БРОЈЕВА ЧАСОПИСА

82(05)

ГОРАЩИ

књижевност · уметност · култура

4 ► 6
2025

pena penna
penallé 2021

САДРЖАЈ

МЕЂУ ЈАВОМ И МЕД СНОМ

Драган Јовановић Данилов: <i>Шта је све у мраку?</i>	5
Дејан Симоновић: <i>У њравом ѡренуику</i>	12
Борис Јовановић Кастел: <i>Поиисак</i>	25
Мирољуб Тодоровић: <i>Леген ишек</i>	30
Драган Марковић: <i>Ако је човек ѡуишчани саи...</i>	34
Драгана Лисић: <i>Cerebrum</i>	37
Емсуре Хамзић: <i>Оиок си само, ѡуси</i>	41
Екрем Хамид: <i>Гозба свјеилом</i>	44
Јованка Козловачки Дамјанов: <i>Један дан са Милевом Марић</i>	49
Мирослав Тодоровић: <i>Задња ѡошша</i>	54
Витомир Јовановић: <i>Наирада ће ѡриисаи свима</i>	60

МЕРИДИЈАНИ И ПАРАЛЕЛЕ

Азхар Жиржис: <i>Три црквице</i> (превео са арапског Мирослав Б. Митровић)	63
Мари Хау: <i>Смрт, њена последња носећа</i> (превела са енглеског Сања Маркељић)	69
Ирена Машинска: <i>Аутиобус бр. 1</i> (превела са руског Драгиња Рамадански)	77
Велдон Киз: <i>Обред</i> (превео са енглеског Алекса Васиљевић)	86

ОКУЛАР

Јасмина Николић: <i>Перформанс њела у збирци 67 МИНУТА НАГЛАС Јудитје Шалјо</i>	93
Бојана Б. Симић: <i>Динамика њсихосексуалности у роману ГЛУВНЕ ЧИНИ Александра Илића</i>	108

Теодора Савић: <i>Песништво Милорада Павића у светлу његове прозе</i>	119
---	-----

ТЕРАЗИЈЕ

Јелена Б. Огњеновић: <i>Међу љућеним ајсџрацијама</i> (Ирена Плаовић, <i>Ивичење</i> , Суматра, Шабац, 2024)	131
---	-----

Павле Зељић: <i>Сџара чејрсџ симболима и аванјарде – љомирена?</i> (Симона Дмитровић, <i>Осим шумској љожара</i> , Чачак: Градска библиотека „Владислав Петковић Дис”, 2024; Иван Исаиловић, <i>За зубима</i> , Културни центар Новог Сада, Нови Сад, 2024)	137
--	-----

Ноел Путник: <i>Еразмо на Балкану</i> (Предраг Дарабош, <i>Падирици из будућности: с љросџора данашњих држава Хрватске и Србије љодине 2053</i> , Art Rabic, Сарајево, 2024)	145
---	-----

Жељка Аврић: <i>Жена са сџо лица и само једним срцем</i> (Јелена Гавриловић, <i>Паџуљасџи зец и дифенбахџе</i> , Центар за афирмацију стваралаштва „Поетикум”, Краљево, 2025)	151
--	-----

Андреа Беата Бицок: <i>Искусџво мирној љосмаџрача</i> (Весна Кораћ, <i>Ко је љо у мени миран седео</i> , Граматик, Београд, 2024)	156
--	-----

Милан Громовић: <i>Саће љоеџџике</i> (Бранка Каличанин, <i>Ко је оџворио кошницу?</i> , Графопринт, Чачак, 2025)	160
---	-----

РАМПА

Јелена Б. Огњеновић: <i>Смрџ на међи ејској и ајсургној</i> (Ернст Толер: Хинкеман)	163
--	-----

ПАЛЕТА

Александра Димитријевић: <i>Маџјски колаџи</i> <i>Пенџија Ваисџоа</i>	169
--	-----

КОРАЧАЛИ СУ 173

Право на дом и измена Устава РС

- ▶ Услови за одређивање привремене мере
- ▶ Карактеристике остваривања пензија држављана – резидената Србије у земљи и иностранству
- ▶ Кривично дело прогањање из члана 138а Кривичног законика
- ▶ „Новчане мазге” – како се заштитити?
- ▶ (Не)допуштеност побуде за закључење уговора о доживотном издржавању
- ▶ Поништавање ожалбеног решења и одлучивање о жалбеном захтеву или управној ствари (члан 171. ЗУП-а)
- ▶ Очекивана модернизација здравственог система увођењем е-картона

У овом броју...

ГРАЂАНСКО ПРАВО

- 4 Право на дом и измена Устава РС
- 8 Услови за одређивање привремене мере
- 23 (Не)допуштеност побуде за закључење уговора о доживотном издржавању

РАДНО ПРАВО

- 28 Карактеристике остваривања пензија држављана – резидената Србије у земљи и иностранству
- 37 Новија судска пракса Апелационог суда у Београду у области радног права
- 41 Новија мишљења Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања

УПРАВНО ПРАВО

- 45 Поништавање ожалбеног решења и одлучивање о жалбеном захтеву или управној ствари (члан 171. ЗУП-а)

КРИВИЧНО И ПРЕКРШАЈНО ПРАВО

- 50 Кривично дело прогањање из члана 138а Кривичног законика

ПРИВРЕДНО ПРАВО

- 57 „Новчане мазге” – како се заштитити?

УНАКРСНИ ПОГЛЕД

- 62 Очекивана модернизација здравственог система увођењем е-картона

РУБРИКЕ

- 68 Портал читалаца
- 73 Кад језик пресуди: Форензичко-лингвистичка студија политичких говора
- 81 Поводом Међународног дана градова
- 93 Преглед прописа донетих између два броја

4

ПРЕГЛЕД СТАРИХ ПУБЛИКАЦИЈА

Излазећи у сусрет све израженијим захтевима корисника да пронађу одговор на специфична питања из професионалне праксе, кроз Информативни билтен континуирано ћемо упознавати своје читаоце са садржајима старих књига из богате ризнице библиотеке Управе. Наш фонд обухвата, између осталог, и вредне писане документе који, осим документационе, имају и научну и стручну вредност. Будући да су посреди књиге од историјског значаја, као и периодична издања и друге драгоцене библиотечке целине којима располажу постојећи фондови, овим путем настојали смо да проширимо лектиру свима онима који желе да се стручно усавршавају. Напомињемо да ове књиге (из којих дајемо само изводе) могу да се користе само у читаоници библиотеке Управе за заједничке послове републичких органа, а део фонда дигитализован је и доступан на адреси:

<http://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-digit.html>

За овај број издајамо:

- 1. Др Милан Мариновић: Значај шума у привредном и културном животу нашег народа: Београд, 1932.**

У наредним бројевима Информативног билтена наставићемо са приказима тематски и жанровски разноврсних публикација нашег богатог фонда.

630 D

А КРАЉЕВСКА АКАДЕМИЈА

ЧНА БИБЛИОТЕКА 6

ЗАДУЖБИНЕ

КАМЕНКА И ПАВЛА БРАЋЕ ЈОВАНОВИЋА

~~3368~~

ЗНАЧАЈ ШУМА

У ПРИВРЕДНОМ И КУЛТУРНОМ ЖИВОТУ

НАШЕГ НАРЕДА

НАПИСАО

Д-р МИЛАН МАРИНОВИЋ

Каменко и Павле Браћа Јовановићи

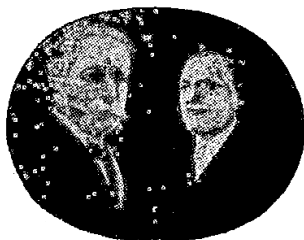
БЕОГРАД 1932

Цена 10 дин.

ЗНАЧАЈ ШУМА

У ПРИВРЕДНОМ И КУЛТУРНОМ ЖИВОТУ
НАШЕГ НАРОДА

НАПИСАО
Д-р МИЛАН МАРИНОВИЋ

Каменко и Павле Браћа Јовановићи

БЕОГРАД
За Штампарију „Полет“ У. Јудић, Змаја од Ноћаја ул. бр. 5
1932

ПРЕДГОВОР

Радо сам прихватио понуду уредништва „Почне библиотеке Српске краљевске академије да за ту збирку напишем једну књигу из области шумарства. Учинио сам то због тога што ми ни данас немамо популарних дела за народ из области шумарства, премда се потреба за оваким делом стално осећа и наглашава од стране шумарских стручњака.

У данашње време одустало се већ од метода који су некад практиковани, да се, наиме, само издају законски прописи и наредбе, а народ да се једино казнама и претњама навикава на поштовање тих закона и на одржавање прописа. Данас и сама држава активно учествује у подизању културе путем школа, књижница, предавања, популаризација разних институција, у подупирању приватне иницијативе за унапређење привредних и културних интереса, а све то у циљу да се народ просветом и културом подигне до оног ступња на којем ће и сам моћи разликовати зло од добра и у властитом интересу избегавати дела која су у јавном интересу законом забрањена.

Међу добрима која су нашем, нарочито сељачком, народу преко потребна, с којима је у свакодневном додиру, стоји без сумње на првом месту шума. Па

VI

ипак је шума од њега тако далеко, он је тако мало познаје! Јер да је познаје, зар би могао с њоме тако поступати, како доиста често, врло често поступа уништавајући је немилице и сатирући је на све стране као неки непотребан, рекао бих, штетан терет?

Ту ни најбољи закони и прописи често ништа не помажу или су недовољни, све дотле док народ има мишљење да се ти закони доносе против њега или да се при доношењу тих закона и прописа не води рачуна о његовим интересима, и он сваку прилику искоришћава да се о те законе огреши, да их погази и задовољи своје, често претеране, свакидашње потребе. Овде треба тражити помоћ на другој страни: народ мора доћи до осв дочења да шума није његов непријатељ, већ највећи пријатељ и заштитник; он мора увидети какве и колике му користи доноси шума и какве последице изазива њезино сатирање и неразумно уништавање, па кад то народ увиди, он је толико бистар и паметан да ће брзо од дојучерашњег непријатеља шуме постати њезин пријатељ и заштитник. А они трудбеници који су често у немилости код народа, јер из жеље да спасу шуму често га спречавају у извршењу извесних прохтева, постаће му мили и драги, он ће их разумети и биће њихов први помоћник. А кад се то постигне, кад широки народни слојеви упознају значај и вредност шума и почну их сами штитити и неговати, онда ће се наши кршеви и голети брзо зазеленети, штете од поплава ће се смањити, у многе сиромашне крајеве вратиће се опет благостање, а наше старе, од прадедова наслеђене простране шуме доћи ће до праве вредности и цене.

Данас смо, додуше, још далеко од тог идеалног стања, али грешимо ако сву кривицу бацамо на народ. Он се огрешује о шуму често само из незнања, и наша је дужност да га поучимо о томе шта је шума и шта му вреди. Зато сам и ја, бирајући предмет за ову књигу, из великог подручја шумарске науке одабрао баш онај део који смам да је данас најпотребнији, т. ј. да народ упозна шуму и њезину важност за наш културни и привредни живот. Јер оно што човек не зна, не може као што ваља ни ценити ни волети.

У овој књизи биће изложена двострука улога шуме: у чувању општих интереса и у подмиривању свагдашњих потреба. После тога упознаћемо се са разним врстама наших шума и њиховом распрострањеношћу, а потом ћемо размотрити разлоге због којих државна власт врши надзор над радом и газдовањем у шумама и регулише њихово искоришћавање. С тим у вези упознаћемо се с најглавнијим одредбама закона о шумама, које треба да познаје сваки грађанин, а у првом реду наш земљорадник, који је у свакодневном додиру са шумом, па непознавање тих законских одредаба може увек да га доведе у сукоб са законом.

Тек кад се упознају ова основна начела, може бити говора о разумном подизању и неговању шума, уређењу, заштити, одбрани као и о искоришћавању и употреби шумских производа. У овој су књизи поједина од тих питања само летилично додирнута, тек колико је било потребно ради разумевања ствари о којој је говор. Детаљно упознавање ових питања, која разрађују поједине шумарске науке, може се изнети само у засебним књигама ове библиотеке.

VIII

По жељи уредништва књизи су приложене и слике, које с једне стране показују лепоте наших шума, а с друге стране износе ужасне последице које настају ако се шуме грубо и дивљачки униште.

При изради ове књиге служио сам се подацима стручне литературе и својим досадашњим радовима. С обзиром на специјални карактер овог дела, испуштено је цитирање страних аутора.

Београд, августа 1931.

Д-р М. М.

У В О Д

Историја сведочи да је и наш народ, као и остали словенски народи, волео шуме. Оне су спочетка биле извор његове исхране и опстанка; дивљач силних прашума давала му је храну и одећу, дрво кров над главом и топлоту. Доцније, кад се углавном бавио сточарском производњом, шума са својим жиром и буквицом храни велика стада свиња, а по шумским чистинама пасу огромна стада говеда, пландујући после тога у дебелом хладу.

Шуме су биле природни браничи светишта, које је народ смештао под заклон столетних храстова, да онде приноси жртве својим боговима и кроји правду. Шумска самоћа и тајанственост дигла је мисли и осећања наших прадедова Богу, којему он доцније, за време хришћанства, усред шуме подиже цркве и манастире. Оне су место за игру и забаву; у њима пали помен изгинулим јунацима и сече божићњи бадњак.

Доцније, када је непријатељ притиснуо домовину, народ у шуми тражи уточиште и заштиту својој слободи. За дугих столећа тешког ропства оне су му биле природан бедем, преко којег се није усуђивала нога суровог завојевача. Ту, под крошњатим храшћем и витким јелама, рађају се и од-

гајају осветници злочина и насиља над голоруком рајом. У шумској тишини певају народни гуслари песме и величајући стару славу и чувајући јуначку традицију одгајају птиће соколиће, који су на крају раскинули ланце ропства и донели слободу народу нашем.

Зато ми данас, кад говоримо о шуми, не можемо је спомињати без неког пијетета, осећања захвалности. Али та осећања захвалности имамо и према нашим дедовима, који нам оставише велике површине шума, што нам данас претстављају огромно благо.

Како са сваким благом тако и са шумама треба разумно поступати, да би оне могле човеку *трајно* давати добра за подмиривање његових потреба.

Ако човек жели да трајно подмирује своје потребе, он мора да газдује. То ће рећи, мора производњу и потрошњу разних потребних добара удесити према неком плану, јер ако ради без плана и рачуна, осетиће брзо рђаве последице лошег газдовања.

Оно што вреди за остала добра, то вреди и за шуму, јер је шума извор многих добара, које човек из ње добива, па да та добра једног дана не би пресахнула, потребно је да се и са шумом газдује.

Добра која даје човеку шума нису само многобројна већ и разнолика. Делимо их обично у две групе. У прву групу иду она добра која су нам свима више мање потребна и неопходна. Ту је најглавнији производ шуме, једна од најважнијих *животних* намирница — *дрво*. Оно нам је потребно у свим могућим облицима, као: огрев, алат, плот, греда, кашика, орман и т. д. Оно нас прати, што-

но реч, од рођења до смрти, јер дете међу у дрвену колевку, а мртвог човека у дрвени сандук и изнад главе постављају му дрвени крст.

Поред овог главног производа, шума даје још много других користи, као што су: паша, жиропаша, брст, шушањ, кора, јагоде, малине, купине, боровнице и т. д. Све су то добра или користи које човек узима непосредно из шуме, према својим потребама и начину живота. У шумарској науци се ова добра називају *главним* и *споредним* шумским производима, јер је данас дрво најважнији шумски производ, док су некада шуме, кад их је било у изобиљу, држали ради лова, паше, жиропаше и др. производа, које данас називамо споредним.

Ма да су ове користи велике, нарочито за пољопривредни народ као што је наш, ипак побројана добра нису једина. Има још много других добара, која пружа шума, иако их ми не узимамо непосредно из шуме, као што узимамо дрво, жир и шушањ. То су оне благодати које нам шума пружа док је има у изобиљу, у толикој мери да их управо и не опажамо и не ценимо. Као што у обичном животу не помишљамо на то какву нам корист даје сунце са својим топлотним зракама, тако не помишљамо ни на многобројне користи које примамо из шума, а које пресахну оног часа када неразумним поступком шуму упропастимо. То су користи које шума даје као целина, које се не дају мерити на кубне метре и хектолитре, али које су неопходне за наше здравље, за вредност наших ливада и ораница, за бистрину и непресушљивост наших извора и т. д. Да ли је ко помислио шта

би било од путева или железница, усечених у стрме падине, када би се изнад њих сасекла и уништила шума? Камење па и целе стене би се одроњавале и сурвавале, те би онемогућавале саобраћај. Или шта би било од живог (покретног) песка кад га не би везало корење дрвећа? Разносио би га ветар и њим затрпавао плодна поља, винограде и насеља. Шта би било када би се нагло сасекла стара храстова шума на земљишту изложеном честим поплавама? Зар нисте опазили, како се на таквим местима појављују врбаџице, а за њима разне барске траве, док се коначно земљиште не забари и претвори у мочвару?

Већ ово неколико примера показује да шума у извесним приликама може играти неку *нарочиту* улогу, која се не да ничим другим накнадити. Због те њезине улоге почели су је у новије време нарочито ценити научењаци и велики државници, знајући добро да се дрво може увести и из друге државе, трава за стоку може нарасти и по ливадама и пашњацима, али оне користи које пружа шума својој околини не даду се ни наручити ни преко ноћи подићи, већ само мучним радом кроз много десетина година па и кроз цело столеће. Те су користи познате под називом: *утицај и значење шума за опште добро*. То су она добра која шуме дају човечанству утичући на културу и благостање земље, на душевни и телесни напредак човечанства, и то се показује утицајем на климу, падеже, водотоке река и изворе, и механичким деловањем на земљиште.

Према томе, пре свега другог посматраћемо користи које нам дају шуме у два главна облика: 1) њихову корист за опште добро и 2) њихову важност за подмиривање сваковрсних људских потреба.

І. Д Е О

КОРИСТ ШУМА ЗА ОПШТЕ ДОБРО

(Идеалне користи од шума)

Већ у најстарија времена опазили су људи да им шуме пружају велике користи. Та су опажања дошла, нажалост, увек прекасно, т. ј. онда када су услед неразумног поступка шуме биле уништене, те се почеле опажати штетне последице тог рада. Тако се већ у књигама старих Грка и Римљана спомиње утицај шума на културу земљишта, зле последице сатирања шума и препоручује се разумно газдовање са шумама.

Из историје знамо да је некад било свуда много шума, али су оне услед пораста становништва морале узмицати у све даље крајеве. На местима која су била иоле способна за пољопривредно обрађивање, крчена је шума и претварана у њиве, ливаде и пашњаке. При томе се, нажалост, није пазило на то да многа земљишта нису трајно способна за другу врсту обраде, јер су била или сиромашна у храњивим састојцима или престрма, те су из оранице брзо постајале ливаде, а из ливада пашњаци, да се временом и ови напусте, а на њима појаве вододерине, које су спирале сав растресити материјал у долине, а по стрмим обронцима изобразале дубоке усеклине, кроз које је за време

сваке веће кише јурила вода бесомучном брзином сносила најпре шљунак, а после све веће и веће камење. На другим су се местима после уклањања шума брзо показивали као авети бели зуби каменог крша, пресушивала су врела и потоци, плодно земљиште слазило је у подземне пукотине, а јадни народ, не могавши наћи зараде, морао остављати рођену грудну и поћи у бели свет на печалбу.

Ово упознавање користи шума расло је упоредо са смањивањем њихове површине, те су се народи озбиљно забринули, да неће једанпут нестати шума и човечанство доћи у највећу беду. Услед тога су владе појединих држава почеле издавати строге законе и прописе о газдовању шумама, у циљу њихове заштите. У исто време су научењаци целог света почели прсучавати утицај шума на културу и благостање народа. Иако та проучавања нису још сасвим завршена, ипак се може већ данас поуздано утврдити деловање шума, које ћемо сад изнети.

Утицај шума на климу. Иако је напуштено некадашње мишљење да шума може произвести неке нарочите промене у клими једне земље, ипак је доказано да она врши знатан утицај на климу своје ближе околине. За време велике летње жеге разлика између температуре ваздуха у шуми и изван ње износи око 3 до 5 степени Целзијусових, то ће рећи да је ваздух у шуми за толико степени хладнији, што осећа свако ко зађе лети за време сунчане припеке у дубоку хладовину какве шуме. Нешто је мања разлика у шуми смрчевој, а још мања у боровој шуми.

Та разлика у температури има велик значај за људско здравље. Зато се болнице, санаторији и опоравалишта граде или усред саме шуме, или се барем настоји да се те грађевине окруже једним парком, да би се колико толико ублажио штетан утицај жеге на здравље болесника.

Ако наиђе ваздушна струја на један већи шумски простор, то ће се у дотицају са хладнијим шумским ваздухом ова струја охладити, водена пара ће се згуснути и у облику кише пасти на шуму и њезину најближу околину. То је разлог појави да шуме и њихова ближа околина имају више кише него оголићени крајеви, што је од великог значаја за усеве у близини шума.

Није без значења ни утицај шума на *ветрове*. Високе и густе шуме делују као зидови, те спречавају штетан утицај ветрова, који немилосрдно бришу по оголићеним, обешумљеним просторима.

Утицај шума на воде. Споменутим утицајем на умножавање падежа шуме још нису исцрпле своје корисно дејство. Док се на голим падинама кишница брзо слије низа стране, шумско дрвеће и дебели слој хумуса¹⁾ у шуми спречавају нагло сливање воде; хумус је упија и задржава од наглог испаравања. Исто је и са снегом, који много дуже остаје и не топи се у шуми него на голом простору. Услед овог задржавања воде и снега у шумама много више воде понире него на обешум-

¹⁾ Испод дрвећа ствара се наслага, која настаје од лишћа, иглица маховине и шумског биља, те се временом претвара у ђубре, из кога се храни шумско дрвеће. Овај слој храњивих материја назива се *хумусом*.

љеним земљиштима, из чега се може закључити да шума врши благотворан утицај на подземне издани. Само што не долази до подземних издани сва вода која пада на шумом покривене просторе; шума има и обрнуто дејство, којим спречава да сва кишница дође до подземне воде. Део кише не дође ни до земље, већ се задржи на лишћу, кори и гранама и ту испари. Тај део зависи од различитих прилика; више задрже крошње дрвећа лети него зими, више густо дрвеће четинара него лишћара, више при плахим, краткотрајним него при наглим и дуготрајним кишама. Рачуна се да букове крошње задрже око једне десетине до једне петине (10—20%) водених падежа, борове око једне четвртине; при лаганим кишама може и до 70 одсто остати на дрвећу, а по неким истраживачима могу младе јелове шуме задржати и до четири петине падежа у својим густим крошњама, те их испарити још пре него што дођу до земље. Познато је да је услед тога тло у шумама лишћара влажније него у шумама четинара.

Од оног дела кишнице који дође до земље велик део усисава корење траве, шибља и дрвећа, спроводи га кроз стабло и гране и лишће, одакле вода испарава у ваздух. Израчунато је да 115-то годишња букова шума испари од 1 јуна до 1 децембра на једном хектару *три до четири милијуна м³ воде, или дневно 26.000 литара*. Ову појаву испаравања воде налазимо и код другог растиња, само у сразмерно мањој количини. Тако се рачуна да површина исте величине покривена шумом испари 3000 м³ воде, ливаде и поља 1300 м³, а пашњаци само 650 м³. То ће рећи: да у шумама

испаравају огромне количине воде, што је врло важно за низинске шуме, нарочито за оне, које су изложене поплавама. Ту шума преко свог корења, држећи на извесном отстојању од површине водене издани *врши природну дренажу, те исушује земљиште*. Ако се шума нагло посече, прекинуће се овај ток природног исушивања, вода ће се подићи до површине *и земљиште забарити*. Жалосних примера оваког неразборитог поступка са шумом налазимо у много крајева наше отаџбине.

Док је тако у низиским шумама ово испаравање воде од неоспорне користи, пита се: како стоје у том погледу брдски крајеви? Кад у тим крајевима велики део падежа уопште и не долази до земље, други део испари помоћу шуме, шта онда уопште долази до подземне издани? Како то онда шума „храни“ изворе?

Да ову, на око супротну појаву растумачимо, морамо узети у обзир следеће. Што се више успињемо, ваздух је све хладнији (на сваких 100 м око један степен), а количина падежа све је већа. У исто време испаравање воде преко лишћа бива све мање. Према мерењу једног научењака, испарило се у различитим висинама у шуми и на голем терену:

у висини до 100 м	у слободном простору	55%	у шуми	37%
„ „ „ 300—400 м	„ „	53%	„	25%
„ „ „ 600—700 м	„ „	22%	„	13%
„ „ „ 774 м	„ „	15%	„	9%

Из тога излази да се испаравање у шуми с надморском висином смањује, док количина падежа расте, па како више пада у шуми него у слободном простору, јасно је *да брдска шума врши благотворно дејство на количину извора, који долазе*

из тих шума, нарочито за време сушних периода. Зато су неки научењаци утврдили врло важну ствар: да су шуме на високим планинама резервоари за изворе и текућице, па је природно да ће сатирање шума и неразумно обешумљавање горских крајева изазвати, поред осталог, и смањивање воде у горским потоцима па и само пресушивање њихово.

Утицај шума на поплаве. Некад се мислило да шуме могу спречити постанак поплава, али су новија истраживања и научна опажања доказала да су оваква мишљења неоснована. Опазило се, наиме, да су поплаве настајале како у шумовитим крајевима тако и у обешумљеним пределима. Шума сама по себи није, дакле, могла спречити поплаву, јер је узрок поплаве обично изван дохвата шуме. То ћемо разумети ако посматрамо начин постојања поплава. За то постоје две могућности.

Најобичнији начин постојања поплава у вези је с великим количинама падежа, који се у облику дуготрајних киша или наглих провала облака сруче на извесне површине. Други случај настаје када у пролеће падну топле кише на још неотопљени снег, те се овај почне нагло топити. У једном и другом случају имамо посла с великим воденим масама, које морају нагло протећи кроз потоке и реке и та брзина протицања зависи од облика воденог слива, нагиба терена, врсте и састава камења. Количина шумског покривача игра ту прилично малу улогу, јер шума са својим шушњем и маховином (хумусом) *упије само малу количину воде* (обично око једне десетине водених падежа приликом великих у дуготрајних киша). Исто тако неће много помоћи ни то што дрвеће и пањеви задржавају отицање

воде, јер ће силна водена маса морати ипак за сразмерно кратко време слетети низа страну у потоке, који набујају, изађу из својих корита и изазову поплаве. Исто је и с рекама, које са свих страна примају велике водене масе и не могући их задржати у свом кориту разлију се и проузрокују катастрофе.

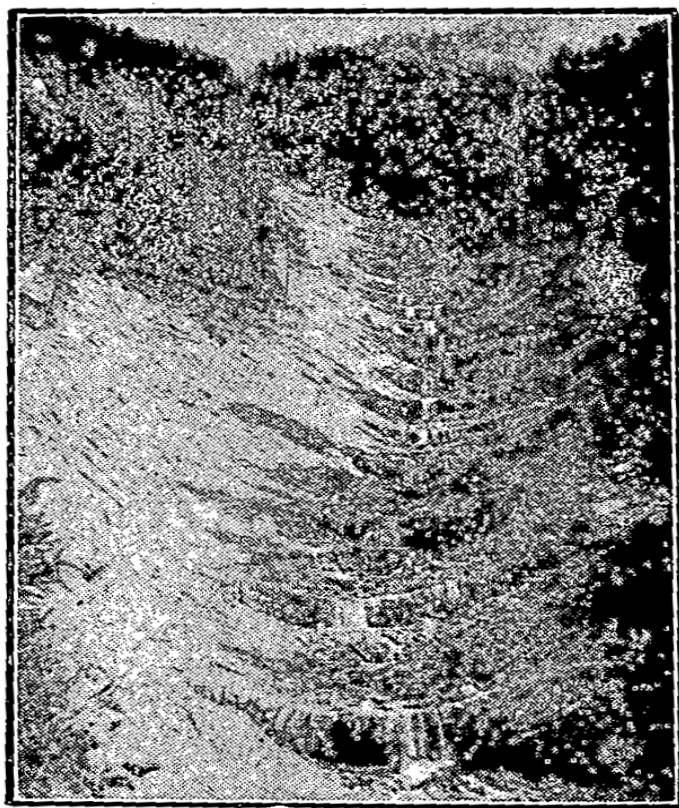
Па ако је то тако, рећи ће неко, зашто се онда говори о утицају шума на поплаве. И на то ћемо питање одговорити. Ево зашто.

Ми не желимо ни у чему да прецењујемо вредност и утицај шума, па за љубав истини наводимо неповољне стране њиховог дејства, уверени да те неповољне стране ниуколико не могу потамнети велико значење шума за опште добро. Тако је и код поплава. Иако шуме не могу спречити само постајање поплава, ипак је присуство шума

Сл. 1. *Поплава у Словеначној.* Набујала вода донела је велико камење, које је оштетило и разрушило куће.

од великог значаја за последице које настају од поплава. Доказано је многобројним опажањима приликом великих поплава да највеће штете у брдским пределима није проузроковала вода већ онај *растресити материјал* (песак, муљ, шљунак) и камење које бујица ваља у свом кориту, те притиском тога материјала руши и разорава разне зграде, куће, мостове, воденице и друге направе, а кад вода падне, тај се нанос сталози по плодним њи-

Сл. 2. Уређење бујичног пошока. Изградња преграда (1000 м. висине).

вама, ливадама и пашњацима, често у толикој количини да је више пута немогуће ове терене претворити опет у зиратно земљиште. Како су огромне

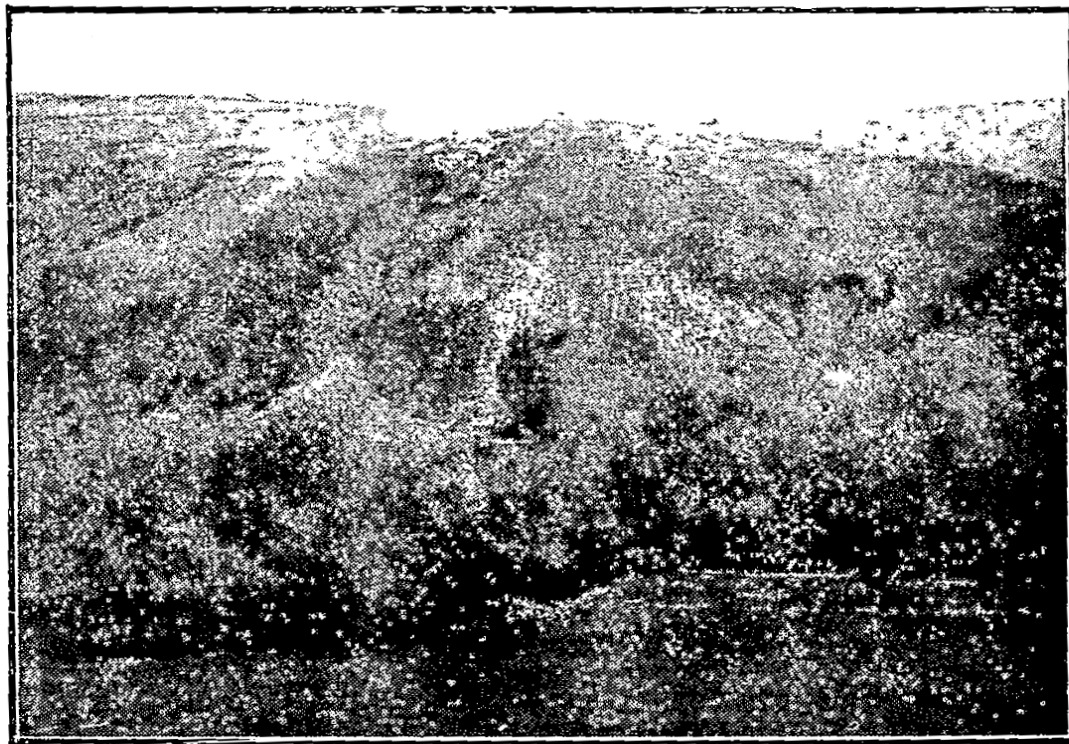
масе тога материјала што га вода ваља приликом поплава, види се из примера који наводи један од одличних француских стручњака за бујице. По његовим наводима снела је једна бујица²⁾ у Француској у долину 169.000 м³ каменитог материјала са 65.000 м³ воде, дакле готово трипут толико камења колико воде.

Многобројни примери из разних крајева и држава доказују да су овакве катастрофе последице у првом реду сатирања шума. Дрвеће својим кореном веже растресити материјал, а у добро чуваној шуми сакупљају се шушањ и хумус, који покрива тло и не допушта да сунце и ветар исушују доњи слој земљишта и да га киша односи. Ако се са шумом неуредно газдује, (на пр. ако се сакупља у претераној мери шушањ, ако се шума одвише проређује или сатира — девастира), онда се под утицајем сунца сасуши оголено земљиште, које ветар разноси на све стране, а због даљег проређивања дрвећа све се јаче осећа штетан утицај кише, која мало по мало спира најпре ситнији растресити ма-

2) Бујице су горски потоци који обично лети пресуше (сухопоточине), али за време великих киша или кад се нагло топи снег набуја у њима вода и тече дивљом брзином, дубећи корито и подривавајући обале (ровине). Бујице носе велике масе камења и шљунка, те су највећа напаст за насеља у близини и за околне земље. У јавном је интересу да се онемогући штетно дејство бујица, који се називају још и дивљим потоцима (бујаци, бучњаци). То се ради дизањем разних техничких направа (преграде, бране, зидови) и помоћу пошумљења, а посао изводе нарочити инжењери-бујичари, који су шумарски инжењери. Тим направама и пошумљавањем бујичних подручја вода добије опет свој нормалан ток, бујица се смири и постаје безопасна. Уређење бујица регулисано је код нас нарочитим законом од 20-II-1930 године.

теријал, а кад нестане дрвећа и корења, бразде у земљишту бивају све дубље и дубље, док на крају не постану на том месту вододерине и бујице.

Како велики утицај врши шума на умањивање штете од поплава доказује између многобројних случајева и овај пример из нашег најближег суседства. Године 1910 биле су велике водене катастрофе у горњем току река које су долазиле из

Сл. 3. *Огољено земљиште у Србији.* Под утицајем киша направљене су вододерине и земљиште се полако претвара у крш.

Ердеља (данас у Румунији) и утицале у Тису недалеко од наше северне границе. При првој поплави уништено је било 512 кућа и 700 зграда, оштећено је било 676 кућа и 584 зграде, а 3564 катастарских јутара земљишта засуто је било камењем

у 95 села. Изаслата је комисија да утврди узрок овој катастрофи и она је утврдила да је главни узрок ове катастрофе велика провала облака, јер је за један дан пало преко 200 мм кише. При оцењивању штете опазило се *да су највише страдали крајеви испод обешумљених терена*, јер док је штета испод шумовитих крајева износила 39 до 1120 круна по катастарском јутру, дотле је испод голих брегова била неупоредиво већа, т. ј. 2419 до 6831 круна.

Овај нам пример најбоље показује важност шума и њихов утицај на поплаве. Ту истину увидели су сви културни народи, каткада прекасно, али онда увек на своју штету. Тако Француска, земља високе културе, духовног и материјалног напретка, тешким новчаним жртвама испашта за грехе отаца, који су почињени на тамошњим шумама у доба револуције и непосредно иза ње. Стотине милиона франака су издане за везивање бујица и пошумљавање оголелих терена, а посао који се води већ преко 80 година није још увек завршен³⁾.

Остале користи шума од везивања терена

Поред тога што шуме својим корењем спречавају испирање и одношење земљишта, одроњавање и склизивање терена, те тиме и постанак бујице, оне вежу и *живи песак*. Покретног песка има-

³⁾ Много сличних примера могли бисмо навести и из осталих наших крајева, којима бисмо доказали како је нестајање шуме вршило штетан утицај на земљиште. Има много случајева где су се читава села морала расељавати и измицати се од обала река, када су изгубила заштиту, коју су им пружале шуме. Више оваквих примера налази се у Јекићевој Историји шумарства, тако за села Стрижа, Дреновац, Бујимир Липовац (срез ражањски) и Горњане (срез крајински). Карактеристичан је слу-

мо око Голупца, око Ђурђевца у Хрватској, а највећа површина налази се у Војводини око Делиблата. Развејавањем песка јаким ветровима били су стално угрожени крајеви у близини, јер је песак

Сл. 4. Багремова шумица на делиблатском песку.

чај с општином Причевачком у Окр. Тимочком, која је затражила расељење, мотивишући своју молбу тиме што су поплаве све чешће и да је киша однела сву земљу, те су њиве уништене и неупотребљиве. „Са брдских је њива киша однела сву земљу, а њиве у равници засула камењем и шљунком. Раније, док је било шума на брдским странама, били смо сигурни бар са њивама у равници, али пошто се народ намножи и посече гору и озирати брдне стране, оста гладан, го, бос и пуки сиромас. Да не би мрели од глади 55 породица ове општине моле да им се да неко друго боље место, где се могу населити, а ово своје неплодно имање остављају држави.“

Ето, куда води неразумна сеча и сатирање шума!

затрпавао куће и цела насеља, наносећи стално штету зиратном земљишту. Дуготрајним радом око пошумљавања, тог јединог успешног средства за везивање овог песка, већи део терена је умирен, а између шума су подигнути пашњаци, виногради, воћњаци и оранице, па и читава села, која сада мирно обрађују своја земљишта. Неопрезно крчење шума у тим крајевима опет би изазвало катастрофу.

Сл. 5. Типична заштитна шума на стрмом терену.

Поред свега тога, шуме спречавају сурвавање камења и читавог стења са стрмих обронака на земљиште испод њих или на путеве, цесте, железнице и друге направе које су подигнуте испод стрмих терена. У високим горским крајевима оне штите насеља и културне направе од затрпавања лавинама (снежним усовима), од снежних вејавица и великих ветрова. На обалама река шуме чувају

обале од испирања и одроњавања. На високим планинама, на крајњем рубу њиховог раста (вегетације) шуме имају нарочит задатак да спречавају штетно спуштање сувата и планинских пашњака и тако штите земљу од огољења. На камењарима, вриштинама и у кршевитим крајевима, где је свако друго обрађивање земљишта немогуће, расте још једино шума и тако даје могућност да и та неплодна земљишта постану корисна.

Овај део о користи шума за опште добро не бисмо могли завршити а да не споменемо још неке важне улоге шума. Ту је њихово *страшешко* значење, њихова улога и употреба за време рата. Поред тога, шума има велик уплив на *човечје здравље*. Споменули смо већ да се опоравилишта, болнице и санаторијуми граде усред шума или барем у близини њиховој. Њихова хладовина, ублажава болове измученом телу, њихов мир и тишина умирују уморне живце, нарочито градског човека и радника, који је целе недеље радио у затвореном и прашном простору, те једва чека недељу да се надише свежег шумског ваздуха и прибави нове снаге за мукотрпан рад. Па и земљорадник, који у зноју лица свога обавља летње пољске послове, жури уподне под сенку гранатих храстова и букава, да се расхлади и одмори.

Али шума не даје само телу свежину, она oplemeњује и душу, те јој даје полет и надахнуће за стварање великих дела. Лепе боје њезиног лишћа, шаренило њезиног цвећа, хармонија њезиних облика, виткост јела, тајанствено шуштање крошања, све то утиче на развитак укуса и уметничког смисла.

Почев од народног певача, који је у безброј песама опевао славу и лепоту наших шума, па све до модерног песника свих наших крајева, шума је кроз све векове давала надахнуће за стварање неумрлих дела, не само код нас већ по целом свету. С колико осећања описују наши песници шуме наше, види се из ово неколико примера.

Вој. Ј. Илић-Млађи у својој одушевљеној оди "Наше горе и планине" овако велича славу и лепоте наших шума:

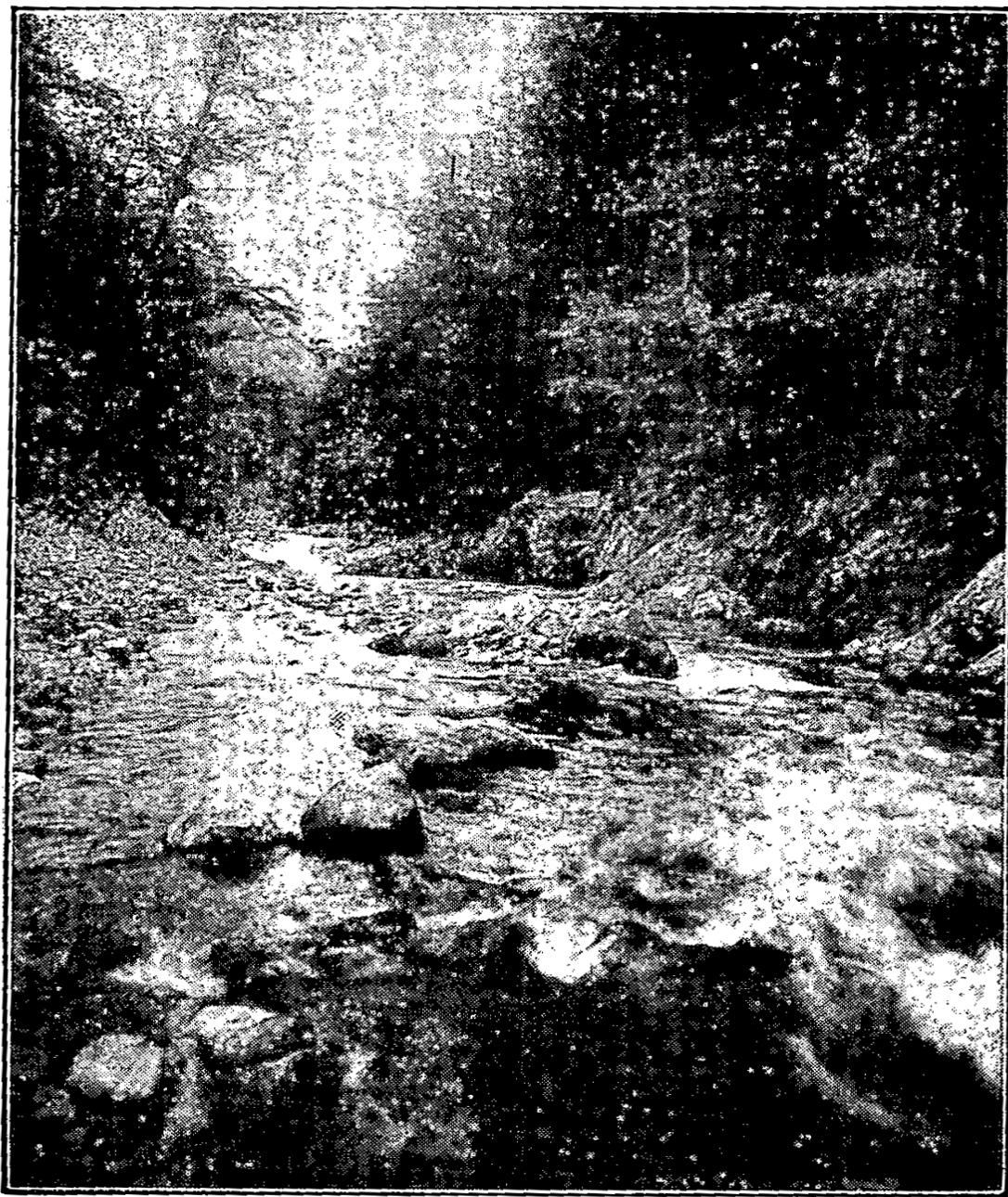
Ми имамо *Мироч* горовити,
 Драги камен Вељкове Крајине,
 Где у зраку четинарских гора,
 Трепте конци од ваздушне свиле,
 Где ћилимом од шареног цвећа
 Коло воде Мирочкиње виле!..
 Ми имамо гору *Романију*,
 Алем камен Босне поносите,
 Верну кућу хајдука—горштака,
 Ту и данас, у проласку журном
 Кроз тишину мрачне Романије,
 Путнику се, престрављеном, чини
 Да још чује из горскога мрака
 Глас громовни Старине Новака.
 Ми имамо *Триглав* исполински
 Што ко чувар земље Словеначке,
 Наткриљује један народ красан,
 И, мргодно, већ безброј столећа,
 Снежним врхом задире небеса.
 Ми имамо *Велебит* планину,
 Где су некад Турке конабили
 Заштитници сужњих и нејаких:

Крајишници—љути осветници,
Где је турске главе одрубљиво
Млад делија Сенковићу Иво.

Сл. 6 Моштив из словенских прашума

Ево како је некадашња славонска прашума
надахњивала песника — шумара Козарца, кад је о-
писује бираним речима: „Ту се дижу велебни хра-

Сл. 7. Дивљина босанске прашуме

стови са сивкастом кором, изрованом равним браздама, које теку дуж целог 20 метара високог дебла са снажном крошњом, која га је окрунила као стаситог јунака кучма⁴⁾. Поносито се они ређају један до другог, као негда красни војници крајишки, а из цијеле им приказе читаш, да су оријашни снагом, да пркосе бури и муњи, да су најјачи и најплеменитији у свом царству и племену. А кад вјетрић горе залахори, а тврдо глатко лишће сад зашапће, сад зашушти и зашуми, чини ти

Сл. 8. У пролеће, кад су шумске ливаде покривене нарцисима.

⁴⁾ Велика, чупава шубара

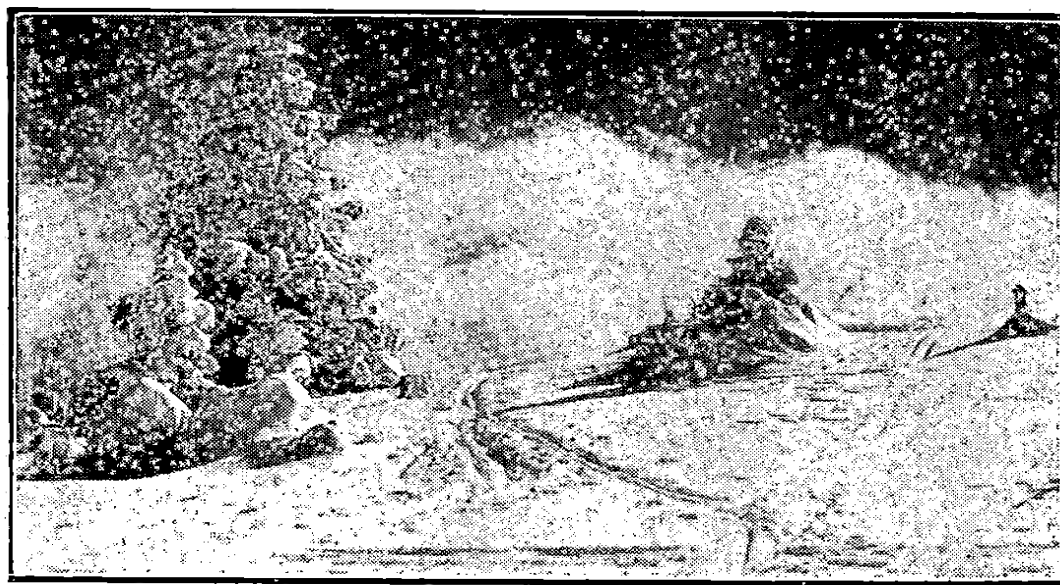
се да обијесне виле Славонкиње сад попијевају
хитро необуздано коло, сад тужним гласом спомињу

Сл. 9. *Леши, кад сунце једва продире под шамне сводове јела.*

туге и јаде прошлих давних времена, — сад ти се опет чини, да чујеш над собом величанствени жубор црквене гласбе или тужну, у срце дирајућу пјесму надгробницу...”

Шуме крију у себи ванредно лепе видике, невиђене лепоте, прекрасне дивље водопаде, пећине. Не зна се кад су лепше: у пролеће, кад се природа буди и шума зазелени нежном зеленом бојом, дишући снагом новог живота, а шумске ливаде покривене нарцисима и другим цвећем прекрасних боја...; лети, кад сунце једва продира својим зрацима под тамне сводове јела, а мртву

Сл. 10. *Зими, кад снег обавије дрвеће дебелим плаштом.*

тишину прекида само жубор горског потока и цвркутање птичица; у јесен, кад лишће добије најразличитије жуто-црвенкасте боје и чини се као да је сва гора у пламену, а из дубина се ори рика борбеног јелена; или зими, када снег замете путе-

ве, обавије стабла дебелим белим плаштом, а иње виси са гранчица као стаклене иглице, које се на сунчеву сјају светлуцају дугиним бојама, а свуда влада достојанствени мир и тишина — рекао би, нема живог створа у близини. Па ипак! тамо испод дрвећа, на девичанском снегу, видиш траг лаганог корака срне с ланетом, овде стопе опрезне лисице, онде скакутање несташног зеца, а тамо, преко пута, прешао је синоћ гладан вук, тражећи плен...

Да, шума није само извор материјалног блага, није само заштитник и чувар материјалне културе, она је у исто време и потсрекач за развијање душевне културе, здравља и задовољства човечанства.

Због ове важности и велике користи шума за опште добро, оне уживају нарочиту заштиту у законодавству свих културних држава. Та се заштита, природно, пружа у првом реду оним шумама које по својем положају играју нарочиту улогу у циљу заштите општих интереса човечанства. То су тако зване *заштитне шуме*, којима закон пружа нарочиту заштиту, јер и оне пружају заштиту својој ближој или даљој околини, и њихово би уклањање могло проузроковати велике штете за опште интересе. Детаљније о тим прописима биће говора у III делу.

И Д Е О

ЗНАЧАЈ ШУМА ЗА ПОДМИРИВАЊЕ СВАКИДАШЊИХ ПОТРЕБА (Економске користи од шума)

Напред је споменуто да шуме поред побројаних многобројних користи дају још и разна добра, потребна човеку у свагдашем животу. Човекове потребе у тим добрима су тим веће што је мања просвећеност народа, што су хладније и дуготрајније зиме, што је неки крај удаљенији од промета, те мање приступачан напретку технике и цивилизације.

Данас је међу свим шумским производима најважније дрво, али тако није било од увек. Некад су у огромним и густим шумама, које су покривале многа места данашњих села, градова, творница, ораница, винограда и пашњака, пасли чопори свиња и рогатог блага. Онда се главна важност полагала на жир и буквицу, па историја казује да су шуме за доба српских народних владара играле велику улогу у том погледу. Онде где није пасла стока, у шумским гуштарама и дубоким увалама, налазила се многобројна дивљач: јелени, дивље свиње, медведи, срне и др., и шумску тишину прекидали су често звуци ловачког рога и поклици краљевских дворјана, властеле и племића, који

су се, као и у осталој Европи, у племенитом ловачком спорту вежбали за тешке ратне подвиге.

То су времена давно прошла и о њима читамо као о неким бајкама из прадавног доба, које смо тако радо слушали од наших баба и дедова. Густе шуме су се проредиле, најпре за манастире и задужбине, а после и за насеља, која су се све већма ширила, упоредо с прелазном сточарског немирног живота у земљорадњу и с развитком индустрије којој је требало много шума. У средњем веку развили су се рударство и топионичка индустрија којима је требало тако много шума, да је Стефан Душан у свом Законику био присиљен донети извесне одредбе за заштиту шума, а сличне одредбе налазимо и у другим земљама. Умножавање становника и све веће потребе у дрвету претили су да сасвим униште шуме, које су се повлачиле у неприступачне крајеве и све више удаљавале од људских насеља. И сам Бог зна како и где би се свршило ово уништавање шума, да није дошао проналазак каменог угља. Какав је обрт у потрошњи огревног дрвета произвео овај проналазак, види се из ових података:

Године 1860 ископано је у Немачкој 12,3 мил. тона угља, а 1909 већ 217,4 мил. тона, а у Енглеској је у исто доба порасла ископана количина од 85,4 на 268 мил. тона, у Француској од 8,3 на 37,8 мил. тона и т. д. Да би се видело шта значи 217,4 милиона тона угља, претворио је један стручњак ту масу каменог угља у дрво, па је израчунао да она одговара количини од 658 мил. м³ дрвета, што ће рећи да би само годишња потрошња овог огревног дрвета у Немачкој пождерала 190,7 милиона

хектара шуме, а то ће рећи да би у једној години требало 14 пушта толико шуме колико износи целокупна површина шума у Немачкој. Значи да би напредак данашње технике без проналаска каменог угља био катастрофа за све шуме на свету.

Други спас за шуме нашао се у проналаску разних материја, које су замениле дрво на пољу грађевне делатности, као: гвожђе, цигла, бетон, етернит и т. д. Али, и поред свег напретка технике и усавршавања префињености укуса данашњег модерног човека, остала је још увек тако велика потрошња дрвета у све могуће сврхе да су многи статистичари озбиљно забринуте да ли ће шуме целог света моћи покрити огромну потрошњу дрвета, која не само да се не смањује, него бива с дана у дан све већом.

Да добијемо што јаснију слику о тој ствари, погледајмо укратко у шта се све троши данас дрво?

Потрошња дрвета

Употреба дрвета многострука је, али се ипак може сврстати у два главна дела: у потрошњу *огревног* и потрошњу *грађевног* дрвета.

Потрошња *огревног дрвета* од веома великог је значаја у животу нашег народа, који још није свуда примио тековине културног напретка у погледу загревања просторија, те се у много случајева служи још примитивним огњиштима. Ова се огњишта тако рећи столећима не трну, јер се сматра за несрећу ако се ватра угаси, те се увечер ватра само запреће пепелом, који редуша ујутру разгрне и с нешто суварака опет распали ватру. Ова отворена огњишта знак су заосталости и највећи

сатирач наших шума, јер се ту губи у пола више топлотне енергије, која бескорисно иде у ваздух, него код затворених штедњака. То значи да би код затворених штедњака требало барем за половину мање дрвета.

Потрошња огревног дрвета зависи од много чинилаца, међу којима спомињемо висински и географски положај, ветровитост, близину шуме, степен просвећености, замену дрвета другим материјалом (сурогатима) и т. д. Што је неко место више изложено ветровима, према северу, ближе шуми, а народ културно више заостао, то је и потрошња дрвета већа. У јужним крајевима потрошња дрвета је веома мала: ту често и нема пећи у собама. Има крајева где се штеди с дрветом, те се у сељачким кућама троше само грање, кора и отпаци, а остало уновчава (Словеначка), а има и таквих где дрво замењују друге материје (н. пр. у Војводини кукурузовина); у крајевима богатим угљем ложе се пећи каменим угљем.

Потрошња *грађевног дрвета* (техничког) веома је различита, те као и код огревног дрвета зависи највише од просвећености народа и близине шуме. У шумовитим горским крајевима троши се највише дрвета, ако култура није још на тако високом степену да би се употреба дрвета заменила другим, трајнијим материјалом. Горштаци, а на више места и становници низина, граде од дрвета целе куће и све споредне зграде (амбаре, чардаке, штале, свињце), па и саму ограду око куће, а често и око осталог земљишта. Алат је готово сав од дрвета (грабље, виле, лопате, држаљнице, плугови и т. д.), кућевни прибор и посуђе (виљушке, кашике, сла-

нице, букаре, чаброви, мерице, наћве, бурад, каце сандуци и др.), понегде и обућа (нануле, кломпе), поред оних предмета који су више мање свуда од дрвета, као: покућство, столови, врата, прозори, кровне конструкције, подови и сл.

Употребу дрвета могли бисмо сврстати у ове групе:

1.) Грађевинарство. Ту се дрво употребљава у градњи кућа, путева, жељезница, (прављење вагона, жељезнички прагови), мостова у воденим градњама, бродоградњи, телефону и телеграфу (стубови).

2.) Рудници.

3.) Производња хартије.

4.) Занати (столари, колари, токари, бачвари и т. д.).

5.) Кућна индустрија и занатство, као и потрошња у домаћинству (коље за винограде, за хмељ, притке и мотке и т. д.).

Највише се троши дрвета у првој групи, и то или у округлом (облом) стању (пилоти, стубови катарке, летве, мотке, коље), или напола обрађеном стању (тесано, цепано, тестерисано дрво, као: греде, даске, летве, жиоке, четвртаче, дужице, весла и т.д.). У циљу спремања дрвета за горње сврхе, као и за потребе занатства, развила се велика шумска индустрија, која у шумовитим земљама, као што је наша, игра веома важну улогу. Шумска индустрија у нашој земљи рачуна се да је најјача наша индустрија, и по броју предузећа и по уложеном капиталу, те запошљава велик број радника (рачуна се око 100.000). Према једној статистици из 1924 г., има код нас око 300 већих и око 2400 мањих пилана (стругара), већих фабрика (творница) кола 30, пар-

кета 22, штапова 2, покућства 120, фурнира 2, савитог покућства 16, сандука и кутија 14, већих столарских радња 52, дрвене обуће 8, плетене робе из шиба 35, чачкалица 10, сита и решета 17, 2 фабрике лепљеног дрвета и т. д. Осим ове индустрије која прерађује дрво резањем, цепањем, лепљењем тесањем и др. *ткзв. механичким путем*, имамо и неколико фабрика које прерађују дрво, растварајући га и поправљајући га хемијским путем. То су фабрике *танина*, које израђују танин из дрвета за штављење кожа (пет већих: Ср. Митровица, Ђурђеновац, Нашице, Белишће, Сисак и неколико мањих у Словеначкој), или које праве из дрвета *сирће, алкохол и друге производе суве дестилације* (у Теслићу, Белишћу), или које производе из дрвета *целулозу* (једна у Дрвару и више мањих у Словеначкој), или импрегнишу дрво да појачају његову трајашност (њих пет).

Није незнатна ни потрошња дрвета у рудницима (мајданима). У земљама с развијеним рударством троши се у те сврхе много разноврсног материјала, највише округлог тањег дрвета, (тако у Немачкој преко 16% целокупне потрошње дрвета)

У доба великог развитка штампе све је већа потрошња *хартије*, која се производи највише од дрвета. Некад се папир правио од крпа, али кад је Dr. J. Chr. Schäffer, евангелички проповедник у средини 18 века пронашао начин како се може хартија правити од дрвета и других биљних производа, почело се дрво све више употребљавати за производњу хартије и развила се огромна ин-

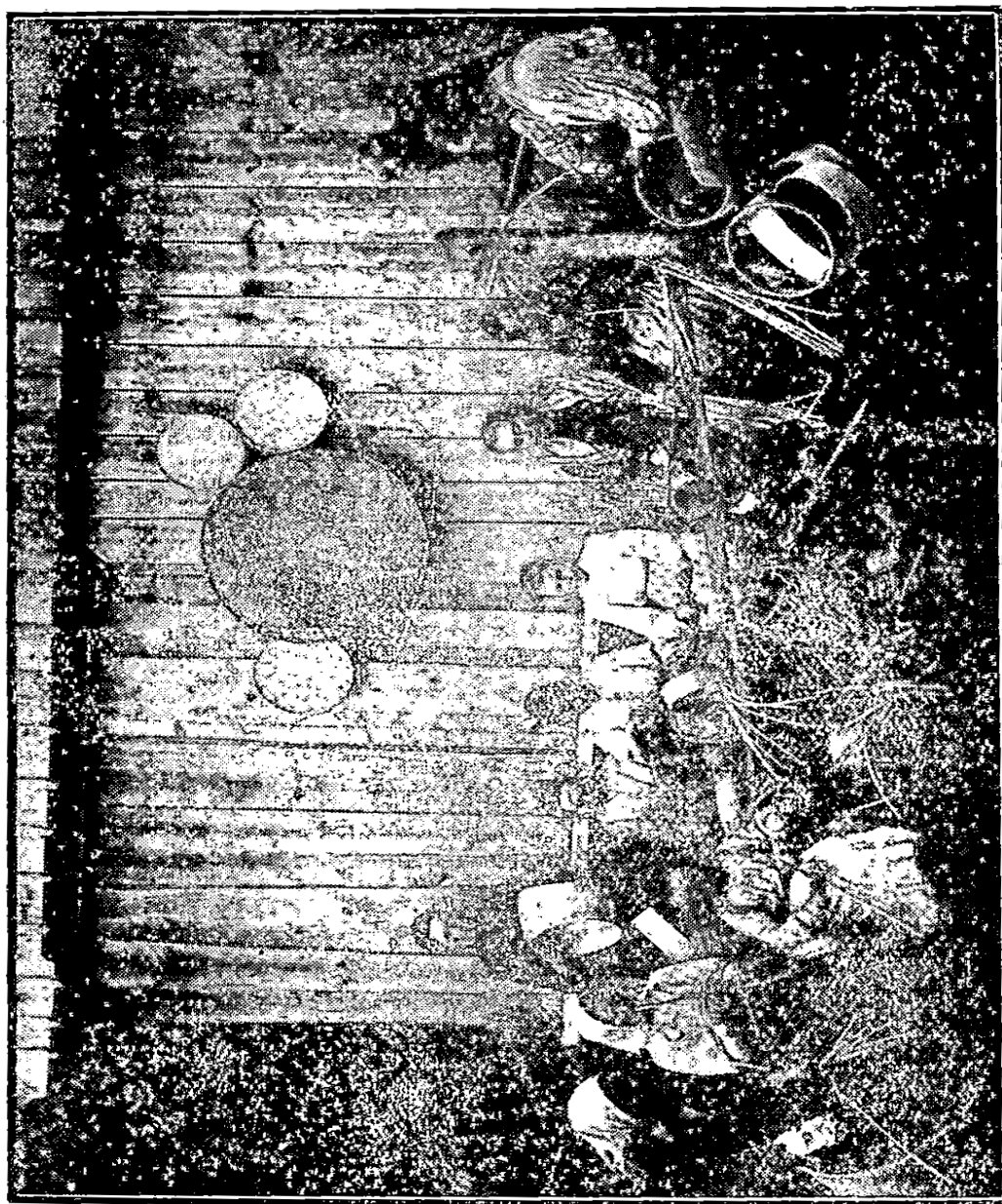
дустрија за производњу целулозе и утрљанице⁵⁾. Узимајући према Кравану-и годишњу светску потрошњу папира са 17,7 мил. тона, од чега се око $\frac{2}{3}$ прави од дрвета, а остатак од крпа, старе хартије, сламе, бамбуса и др. материјала, можемо израчунати колико треба шуме посећи, да би се подмирила ова потреба. Да се добије око 12 мил. тона хартије од дрвета, и то по половицу из утрљанице и целулозе, потребно је 44,5 милиона м³ дрвета, а у ту сврху мора се посећи годишње око 11 мил. ха шуме, дакле скоро двапут толико колико износи цела површина наших шума. Једна трећина од те производње долази на Сједињене северно-америчке државе, а две трећине на остале земље. (Реинхолд). Примећује се да се целулоза поред производње хартије употребљава и за друге материје, као за производњу вештачке свиле, барута, целулоида ит.д.

Занатство добива дрво или као сировину непосредно из шуме (н. пр. колари, бачвари), или у облику полупрерађеног дрвета у индустрији (н.пр. столари).

Кућна индустрија, која прерађује дрво у разне производе потребне домаћем, највише сеоском кућанству или за трговину, развила се у многим

⁵⁾ Целулоза се добива хемиским [растварањем дрвета у саставне делове у нарочитим фабрикама, а утрљаница (дрвнина) се добива млевењем дрвета, обично у малим млиновима уз доливање воде. Једна и друга употребљавају се чисто само за производњу мање fine хартије. За производњу fine хартије треба и извесна количина крпа. За производњу хартије употребљава се понајвише тање дрво: од смрче и јеле, затим од лишћара, бреза, липа, топола, премда се при разним начинима употребе, а у несташици ових, могу узимати и друге врсте дрвета.

нашим крајевима као нарочито занимање (н. пр. производња ободова за сита и решета у Босни и

Сл. 11. Кућна индустрија у Словеначкој

Словеначкој, дрвеног посуђа у Словеначкој, корита која раде цигани коритари и т. д.), или као спо-

редна зарада за време зимских месеци (израда дечјих играчака, украсних предмета у близини бања, производња катрана и луча у Србији, на Златибору).

Према свему овоме, потрошња техничког дрвета не зависи само од властите потрошње становништва већ и од развитка разних индустријских грана, које не раде само за домаћи пијац, већ се вишак извози у иностранство. Рачуна се да се у земљама Средње Европе троши по једном становнику око 1 м^3 дрвета годишње. Тако се троши у Немачкој 0.65 м^3 грађевног и 0.46 м^3 огревног дрвета; у Чехословачкој 1.0 м^3 ; у бив. Аустро-Угарској 0.39 м^3 грађ. и 0.64 м^3 огревног дрвета. У земљама на Југу или у онима с неразвијеном шум. индустријом троши се мање; тако, у Италији 0.49 м^3 , у Француској 0.75 м^3 , док земље на северу троше далеко више, тако, Летонија 1.43 м^3 , а Шведска шта више 3.69 м^3 по глави. Према томе, могли бисмо и за нашу државу узети средњу европску потрошњу, т. ј. око 1 м^3 по глави, јер се у шумовитим крајевима троши више, у јужним крајевима доста мало дрвета, па како у држави имамо око 14 мил. становника, узима се. као *просечна годишња потрошња дрвета у нашој држави око 14 мил. м^3 .*

Но ми не потрошимо у земљи све дрво које се сасече у нашим шумама. Као што не трошимо ни сву пшеницу, кукуруз, јаја, стоку и др. производе наше земљорадње, већ вишак извозимо у иностранство, тако извозимо и један добар део наше шумске продукције.

Извоз дрвета и осталих производа шумарства

Овај извоз није незнатан, како се види

из таблице 1). Просечно износи једну четвртину целокупног извоза наше државе, али му вредност појачава околност што је тај извоз сразмерно сталнији од других извозних предмета. Док је н. пр. извоз кукуруза, пшенице, брашна у првом реду зависан од добре жетве, те веће поплаве, град и сл. непогоде могу да смање или сасвим омету количину извоза, дотле је извоз дрвета у том погледу сасвим независан. И у погледу каквоће зависан је извоз пољоприв. предмета од укуса купаца. Тако се у новије време приговара н. пр. каквоћи јаја; она су сразмерно ситна, те их потискује инострана конкуренција са селекционираним робом. У овом погледу може се постићи бољи резултат само дуготрајним радом на оплемењивању живади.

Таб. I.

Производи шумарства у целокупном извозу

Год.	Целокупни извоз		Извоз шумских продуката			
	количина тона	вредност динара	количина тона	%	вредност динара	%
1919	282.679	686,845.040	58.875	20,0	70,455.660	10,3
1920	915.186	1.320,606.055	439.678	48,0	400,291.783	30,3
1921	1,533.658	2.460,737.562	434.435	28,0	243,288.876	10,0
1922	2,213.881	3.691,166.163	816.659	37,0	727,825.562	19,3
1928	3,025.914	8.048,843.930	1,332.785	44,0	1.776,015.050	22,1
1924	3,915.700	9.538,774.432	1,730.051	44,0	2.291,809.830	24,1
1925	4,398.466	8.904,539.328	1,570.327	35,7	1.584,490.529	17,8
1926	4,881.718	7.818,180.094	1,772.929	36,3	1.224,307.497	15,7
1927	4,251.459	6.400,153.065	2,055.311	48,3	1.398,814.827	21,9
1928	4,526.762	6.444,699.695	2,451.961	54,2	1.815,182.400	28,2
1929	5,329.866	7.921,707.922	2,477.796	46,5	2.189,840.000	27,6
1930	4,733.223	6.780,054.206	1,933.602	41,0	1.681,211.000	25,0
Укуп.	40,058.512	70.016,307.492	17,074.409	42,7	15.403,533.014	22,0

Што се тиче извоза дрвета, стање је повољно, јер у свим нашим крајевима располажемо вр-

стама дрвета које не само да лако конкуришу иностраном дрвету, већ нам у неким врстама иностранство не може показати равног такмаца. Тако је н. пр. славонски храст толико цењен и тражен на светском дрвном тржишту да ужива изузетан положај у погледу цена. Много се цени смрча из Словеначке, бор из Босне и Србије, јавор из Босне, Србије и Горског Котара, (нарочито девераста или ребраш), буква из Славоније, јела из Босне, Лике и Црне Горе и т. д. Важно је само то да се дрво како треба преради, т. ј. задовољи укус потрошача.

Ако упоредимо главни предмет извоза шумских продуката (грађевно дрво) са извозом главних предмета пољопривреде од 1923—1930 године, видимо следећу слику:

Пшенице се извезло за 4.7, кукуруза за 5.4, јаја 4.3, а грађевног дрвета за 9.4 милијарди динара. У појединим годинама извоз житарица показује силно колебање; тако се жита извози 1925 г. за 2055 милиона, а 1928 г. само за 10 милиона дин. Појава које не можемо наћи код грађевног дрвета, јер ако се у којој години и смањи његов извоз услед слабе тражње, разлика ни близу није толика као у извозу пшенице и других цереалија.

Ова сталност у извозу шумских производа важна је са општег гледишта. И држава, као и приватни трговац, на крају године закључује своје рачуне, па упоређује сва своја потраживања у спољној трговини (*извоз у иностранство*) са дуговањима (*увоз из иностранства*). Ако је увоз већи од извоза, то значи да држава мора с неке друге стране набавити средства да плати тај вишак

увоза или дуга. Велике и богате државе накнађују то на разне друге начине, а не само извозом. Тако н. пр. Енглеска са својом великом трговачком морнарицом, којом превози робу по целом свету; Француска, узимајући камате на зајмове које даје разним државама; Италија и мала Швајцарска прометом странаца и т. д. Оне државе које још немају изграђене своје трговачке морнарице (код нас се око половине извоза и увоза врши још на туђим лађама), којима су потребни капитали, где још нема доста саграђених хотела и других потреба за развиће промета странаца⁶⁾ — упућене су у првом реду на извоз вишкова својих продуката. Међу тим вишковима заузимају наши производи шумарства, како смо видели, врло важно место, па је дужност свих позваних чинилаца да се тај извоз свим средствима подупире до мере *коју допуштају наше шуме*, јер извоз не сме ићи на штету ваљаног шумског газдинства, те се не могу за љубав извоза сатирати шуме.

У извозу прво место заузима грађевно дрво у свим могућим облицима и врстама, затим огревно

⁶⁾ Ма да се наша земља убраја међу најлепше у Европи, по обиљу и изгледу разних природних лепота, наш је промет странаца још доста мален у поређењу с другим државама, које су уложиле силно благо у изграђивање хотела, пансионата, вила, железница, путева, паркова и свега другога што пружа удобност странцу. Он радо троши свој новац да нешто види, али тражи и удобност, на коју је научио у својој земљи. Тако су многи прекрасни крајеви у јужном делу наше отаџбине још неприправни да приме иоле већи број страних путника, па ће требати још дуго времена да приватна иницијатива с државном помоћу створи све предуслове за промет странаца, сразмеран лепотама наших крајева.

дрво, дрвени угаљ, танин, производи суве дестилације и готови фабрикати или разне израде од дрвета. Разумна трговинска политика једне државе иде за тим да се дрво извози у што скупљем облику, дакле као готове прерађевине (покућство, сандуци, бурад, калупи, танин, хартија, дестилати, коларске, столарске, токарске и друге израде). Код нас није у том погледу рђаво, јер не извозимо сирово дрво, већ понајвише полуфабрикате (даске, летве, греде и т. д.), али би још боље било да се наше *многобројне стругаре помало* преуреде за израду готових продуката, које, нажалост, још увозимо за неких 150—200 милиона динара годишње, крај толиких наших шума.

Остали производи наших шума

Поред тога што наше шуме дају у довољној мери дрвета како за домаћу потрошњу тако и за извоз, дају оне још много других продуката за покривање потреба нарочито нашег земљорадника. У крајевима где се још није прешло на виши ступањ гајења стоке у шталама, те се полаже важност на пашњачко газдовање, шуме са својим чистинама дају бујну траву, а хладовина шумска пружа заштиту за време жеге и непогоде. Само се *мора пазити да паша не постане штетном за шумско газдинство*. Тако је немогуће дозволити пашу у шумама где се врши подмлађивање, и то све дотле док шума не поодрасте изнад дохвата говечета с испруженим вратом. Ако се пушта стока на пашу у брањевине, оне ће поодгризати врхове младица, изгристи младе биљке, оштетити копитама доње делове дрвећа и на тај начин задржати шуму у расту, дрвеће до

бија нееправилан облик, изложено је нападу разних болести и т. д. Осим тога, трпи шума у вези с пашом и друге штете. Чобани, ходајући беспослени за марвом, каткад из обести, другипут из незнања, оштећују дрвеће, засецањем, урезивањем, паљењем ватре и т. д., због чега је и сам закон о шумама сматрао потребним да регулише питање шумске паше, како ћемо доцније видети.

Далеко штетнија од обичне паше је *паша коза у шумама*. Брстећи наноси коза силне штете, нарочито у кршевитим пределима Јужне Србије, Херцеговине, Далмације и Хрв. Приморја. Овде су већ природне прилике такве да се једном посечена шума врло тешко подмлађује (велика жега и ветрови повећавају испаравање, а дуготрајна суша онемогућује накнаду за повећано испаравање, и биљке се сасуше).

Када опет дрвеће потера изданке из пања, долазе козе и обрсте га до гола, и то се понавља од раног пролећа до касне јесени, с године у годину. Захваљујући овом брсту коза, који је обично праћен и неуредном сечом са стране околишног становништва, претворене су многе, некад лепе и густе шуме ових крајева, у мало корисне шикаре, које су ругло нашем шумском газдинству.

Ово би се стање дало брзо поправити, када би се потпуно забранила паша у тим крајевима, те предузеле разче мере за подизање и поправак ових шума (ресурекција или подрезивање, после чега дрвеће потера нове јаке избојке), али то је немогуће свуда провести због тога што је ту врло сиромашан народ, који такорећи живи од коза, немајући других извора прихода, па се стално противи

Сл. 12. Далматински крш са шкарала (макијама).

пошумљавању, које иде упоредо са забраном паше. Зато се у овим крајевима мора водити опрезна и далековида шумска политика, која ће *водити рачуна о економским и социјалним потребама тамошњег народа*. Треба наћи пут и средства да се народ убеди у корист шуме, те да и сам помаже акцију која има за циљ његово материјално подизање. С друге опет стране треба наћи могућности да се ова акција води поступно, не тражећи од народа непотребне жртве. Број коза треба поступно смањити, почевши у првом реду код оних власника којима држање коза није животно питање, већ их држе у великом броју само у циљу спекулације. На ово питање вратићемо се још доцније.

У планинским крајевима, где нема довољно пашњака ни зиратне земље за узгој крмива, сакупља се *лисник (брст)* за зимску прехрану стоке. У обзир долази на првом месту дрвеће као: јасен, ива, топола, липа, јавор, брест, хрст и буква. Рачуна се да 150 кг. лишћа одговара хранљивости 100 кг. средњег ливадског сена. Кресањем лисника дрвеће се лишава својих плућа и претераним кресањем може се лако уништити и само дрвеће. Осим тога земљиште се лишава природног ђубрива, које добива из лишћа. Зато је и кресање лисника подвргнуто законским одредбама.

У крајевима где има доста храстових и буквих шума, а народ се бави гајењем свиња, имају велику вредност *жир* и *буквица*. Узима се да 1 хектолитар жира вреди исто као 46 литара ражи, а један хектолитар буквице као 40 литара ражи. Једно свињче потроши за време жیرهња (око два месеца) до 800 литара жира или 1030 литара бук-

вице, што одговара количини од 370 литара одн. 430 лит. ражи. Кад се зна да у нашој држави има око 3 мил. комада свиња, од којих се најмање једна петина за време доброг рода жира и буквице тови у шумама, онда је лако израчунати вредност жиропаше т.ј. уштеде која се на тај начин постиже у кукурузу, кромпиру, јечму и др., а која се количина ослобађа за извоз и за друге сврхе. Поред товљења свиња буквица служи и за добијање уља (зејтина). Рачуна се да 120 кг. сухе ољуштене буквице даје 19 лит. зејтина.

У брдским крајевима, где нема сламе и друге простирке за стоку, а сточарство је једна од најважнијих грана народне привреде, долази у помоћ шума са својим *шушњем* (стеља⁶). Одношењем шушња прекида се истина онај круг у исхрани дрвећа које не захтева вештачког ђубрења, већ црпе храну из властитог лишћа, које опада и временом иструне, те пружа природно ђубриво дрвећу, али ту је закон да ваљаним одредбама ограничи то одношење шушња (стељарење) на допуштену количину, како ћемо то касније видети. Потпуна забрана сакупљања шушња имала би штетан утицај на развитак сточарства у горским крајевима, где је код малих (сељачких) поседника шума саставни део његовог пољопривредног газдинства, те му је кадикад важније добивање шушња из шуме него ли добивање и самог дрвета.

Од осталих користи које дају шуме споменућемо разне плодове. Поред жира и буквице ту су:

⁶) Стеља или простирка за стоку, добива се не само из лишћа и иглица дрвећа, већ и из разног корова (папрати, вреса, боровнице и т.д.), затим из грања четинара.

малине, јагоде, купине, гљиве, шишарице и други плодови, који, поред тога што дају власнику шуме леп узгредан приход, пружају добру зараду околном становништву, које за мален новац добива дозволу за сакупљање и продају плодова. Ова трговина цвета нарочито у близини великих градова, али по неки од ових споредних шумских добара има и много већи значај. Статистика спољње трговине показује да се из наше земље извози годишње око 10 вагона сувих гљива. Та би се количина могла још и повећати, кад би се народ поучио у рационалном сушењу гљива и кад би се продаја ваљано организовала. На тај би се начин добра зарада дала сиромашном свету и спасла би се народној економији добра која иначе труну и пропадају по шумама.

Између осталих плодова вредно је споменути дивље воће, којег има много по нашим шумама, те се употребљава за прављење пића, товљење стокe и т.д. Од разног дрвећа и грмља узима се плод за прављење ракије (брекиња, боровица) од боровнице, малина, јагода, купина и т. д. прави се слатко, ракија и т. д. Из шишарица и бобошака прави се танин, цвеће разног дрвећа и грмља употребљава се за лек (липа, багрем, зова и др.), а у исту сврху служи и корење разног шумског биља (бела и црна чемерика, велебиље и др.) или за прављење напитка (салеп, срчаник и т.д.) Разно семење шумског дрвеће важан је предмет трговине. Плод питомог кестена много се цени као храна.

Даљи важан споредни производ шума је добивање *смоле*. Она се вади из четинара, понајвише из борова, те производња може бити заснована у облику кућне индустрије, или на широј бази, када

се експлоатација смоле врши по смишљеном плану. Смола се употребљава за прављење терпентиновог уља, калафоније, пиварске смоле, а од отпадака пали се чађ. Код нас још није развијена производња смоле ни у толикој мери да би покривали домаће потребе. Годишње се увози према статистици спољње трговине око 20 мил. дин. вредности смоле и гуме. Близу Вишеграда била је основана фабрика у којој се прерађивала смола из борових пањева, али та фабрика већ годинама не ради.

Међу најважније споредне производе наших шума убраја се и данас још лов. Многи мисле да се ловом баве само богаташи и беспослени и да је то само спорт, забава и разонода бесних људи, али то није тако. Данас, када многе пољопривредне гране не дају више онај приход који су давале деценијама, често чујемо савете да треба прећи на друге гране производне делатности, те да много ситних производних грана (пчеларство, живинарство, воћарство и т.д.) могу барем донекле надокнадити онај губитак који настаје услед подбацивања главних производних грана. Нешто слично могло би се рећи и за шумарство. И ту би требало да власници шума обратe пажњу занемареним и презреним споредним пословима, међу којима не заузима последње место лов. Лов је спорт само за онога који лови, а са општег гледишта то је важна привредна грана.

Наша је држава прави рај за дивљач свих врста. У нашим се шумама налазе још у довољном броју остаци дивљачи која је на другим местима већ изумрла. Тако, код нас нису ретки медвед и курјак, којих је већ давно нестало из шума Сред-

Сл. 13. Мотив из барањских рилова. (Оригинална слика налази се у ловачком
дворцу Њ. В. Краља на Беољу)

ње Европе, а у Јужној Србији нађе се још и по који рис — ретка дивљач, која се сада налази само још у карпатским и ердељским прашумама. Од корисне дивљачи имамо јелена и срна, а има и дивокоза, дивљих свиња и друге високе дивљачи, поред огромног броја ситне, корисне и штетне, длакасте и пернате дивљачи.

Данас се наша ловишта само у мало крајева искоришћавају онако како захтева ловна економија, т.ј. такав начин лова који се врши по извесном плану, то ће рећи, где се дивљач не тамани само, већ се посвећује потребна пажња и њеном гајењу.

Што је то тако има више узрока, међу којима је на првом месту и сам *систем ловног права*. У неким нашим крајевима (Србија, Босна, Црна Гора, Далмација) припада лов по закону држави, а то значи да ко жели ловити, мора платити извесну таксу држави, која му онда даје дозволу за лов. По тој дозволи може дотични ловити гдегод хоће, а последица је тога начина лова да *сви само лове, а нико не обраћа пажње на подизање и гајење дивљачи*, без чега данас нема лова. Прошла су, наиме, стара времена, кад је било много шума, пуних дивљачи, а право на лов имала је само одабрана, племићка каста. Данас је сразмерно мало шума, мало дивљачи а много ловаца, па ако се хоће да одржи трајашност лова, мора се дивљач штитити законским одредбама, чувањем и т. д., а сем тога мора се поклањати пажња и гајењу дивљачи, што вреди нарочито код високе дивљачи за јелене и срне, а код ниске дивљачи за фазане, па и зечеве и јаребице. Многе државе у којима је некад било обиље дивљачи сваке врсте данас увозе див-

љач не само за потрошњу и прехрану, већ и за то да опет населе опустела ловишта (н. пр. Француска).

Има више начина како се може дивљач спасти од уништавања и постићи извешан приход од лова за власника земљишта. Ту је на првом месту поштовање законских одредаба у погледу ловостаје (забране лова) кажњавање недозвољеног начина лова, кажњавање зверокрадица и чување ловишта. Затим, стварање великих забрана, (такозваних резервата), каквих имамо неколико у Босни. Ту се дивљач чува, и она се у миру множи, те се дозвољава ловљење само онеме ко плати прописану таксу за отстрел. Други је начин стварање приватних ловишта, што се постиже тиме што власници већих комплекса земљишта имају своје властито ловиште, на којем у законским границама могу ловити само они или особе којима они то изричито дозволе. Сви они који немају тако велика земљишта да би могли имати властита ловишта, стварају *ловну заједницу* и одлучују шта ће с тим ловиштем, како ће га најбоље искористити. Немогуће је да сви лове, па је онда најбоље да се ловиште даде лицитацијом у закуп онеме ко више плати и ко даје највећу гаранцију да ловиште неће претераним ловом уништити. Овај начин лова заведен је у осталим крајевима наше отачбине (Хрватска, Војводина, Словеначка и донекле Босна), и показује врло лепе резултате. Поред тога што се гајењу дивљачи посвећује ванредна пажња, те се данас налазе ловишта с више стотина комада дивокоза, срна, јелена и друге високе дивљачи, где у једном лову на ниску дивљач падне по више

стотина фазана, зечева, јаребица и т. д. — ова ловишта дају још и врло леп приход својим власницима. Има општинских ловишта где се плаћа годишње на име закупа по више десетака хиљада динара, што није незнатна свота, кад се узме у обзир да многа таква ловишта леже у кршевитим планинским крајевима, у камењарима, где не расте никаква културна биљка, те се међу камењем налази тек по гдекоја травчица, од које живи дивокоза. Многе су општине од овог прихода изградиле друмове, путеве, мостове, школе и т. д., или су на рачун лова знатно смањиле своје општинске намете. И тако, од лова имају користи сви општинари, а не само неколицина ловаца.

Приговара се често да овако велике закупе могу плаћати само велика господа, а сиромашан свет, нарочито земљорадник, да не може онде ловити. Ово није тачно. У својој књизи *„Привредни значај лова у Југославији“* изнео сам неколико примера врло успешних ловишта (на пр. у Мокрину), где су чланови сами сељаци, па је ипак лов на врло високом степену, а сви су задовољни: и ловци и закупци. У истој књизи изнео сам детаљне податке о томе шта доноси лов и ловачка привреда нашој народној привреди, те сам израчунао да се годишњи обрт новца у вези с ловом рачуна на близу 300 мил. динара. Највећи део овог народног прихода има се захвалити шумама, јер главна ловна, нарочито висока дивљач, задржава се у шумама, па је, према томе, и ово једна од важних користи које пружају наше шуме.

За напредну ловачку економију и за поправак садашњег стања у нашим ловиштима најважнији је

основ у самом закону о лову. Данас имамо на снази девет разних закона, па се зато са свих страна наглашава потреба једног закона о лову, који ће изједначити ловачко законодавство, одредити строге мере за забрану бесправног лова, те поставити солидне темеље за подизање ваљане и напредне ловачке економије.

Сви позвани фактори увидели су потребу једног оваког закона и постоји нада да ће тај закон у најкраће време бити објављен*).

До сада су за напредак нашег лова много учинили Савези ловачких удружења, којих има шест (Београд, Нови Сад, Загреб, Сплит, Љубљана, Сарајево), у којима су удружена сва ловачка удружења. Сви савези уједињени су у Средишни савез у Београду.

*) Ова је књига већ била у штампи кад је обнародован нови закон о лову. Закон се држи доминалног система, по коме је право лова везано за земљиште. Ко има посед већи од 200 ха, може тражити издвајање властитог ловишта. Земљишта мања од 200 ха удружује се у општинска ловишта и дају у закуп.

За крајеве где је до сада био на снази регални систем, (Србија, Босна, Црна Гора, Далмација), остаје лов и даље државним регалом, све дотле док Банско веће у смислу чл. 90 Устава не донесе одлуку да се у дотичној бановини прелази на други систем ловног права (т. ј. на доминални).

5

ПРЕГЛЕД НОВИХ КЊИГА

1. БОЖАНСКИ МАТРИКС
Грег Брејден
Београд: Публик практикум; Хармонија, 2019.
2. ДОЛАЗАК
Герил Габријелсен
Смедерево: Хеликс, 2024.
3. БУДУЋНОСТ ГЕОГРАФИЈЕ:
КАКО ЋЕ ТРКА У СВЕМИРУ ПРОМЕНИТИ НАШ СВЕТ
Тим Маршал
Београд: Лагуна, 2024.
4. ТЕРИ ПРАЧЕТ: ЖИВОТ С ФУСНОТАМА
Роб Вилкинс
Београд: Лагуна, 2023.
5. РОМАН ДЕЛТА: ТОК 2:
ПАЛАТА НА ДЕВЕТ ПОГЛЕДА
Горан Петровић
Београд: Лагуна, 2024.
6. ПРАЗНЕ КУЋЕ
Данка Ивановић
Кикинда: Партизанска књига, 2024.
7. ИЗМЕЂУ
Ирена Јорданова
Кикинда: Партизанска књига, 2024.
8. НАШ ЈЕ ОВАЈ ДАН
Нандор Гион
Нови Сад: Прометеј, 2024.
9. ОНИ КОЛИ НИСУ ОТИШЛИ
Костас Асимакопулос
Нови Сад: Прометеј, 2024.

10. ГЛУМИЦА
Ен Енрајт
Београд: Штрик, 2024.
11. АНА
Николо Аманити
Београд: Вулкан издаваштво, 2024.
12. СТОЛИЦА БЕЗ НАСЛОНА
Данијела Репман
Београд: Трећи трг; Сребрно дрво, 2024.
13. БИБЛИОТЕКА МРТВИХ
Глен Купер
Београд: Вулкан издаваштво, 2024.
14. НЕКО ДРУГИ
Гијом Мусо
Београд: Вулкан издаваштво, 2024.
15. НАТРИЈУМ-ХЛОРИД
Јуси Адлер-Олсен
Београд: Вулкан издаваштво, 2023.
16. ТОКСИЧНИ ЛЈУДИ
Бернардо Стаматеас
Београд: Вулкан издаваштво, 2023.
17. ПИНОКИО
Карло Колоди
Београд: Плато издаваштво, 2024.
18. ПОПУТ УСТА НА ПОТИЉКУ:
РОМАН У ОСАМ ЧИНОВА,
С МЕЋУИГРАМА И ДУПЛИМ ЕПИЛОГОМ
Милан Вурдеља
Београд: Плато издаваштво, 2024.

19. ЛИПЕ НЕ МИРИШУ УВЕК ИСТО
Мирослав Васин
Нови Сад: Прометеј, 2024.
20. ПЕВАЊЕ О ВАКУУМИРАНОМ ПИЛЕТУ
Луси Рико
Београд: Геопоетика издаваштво, 2023.
21. КАДА ЛЕЊОСТ НИЈЕ ЛЕЊОСТ:
ОДБРАНА ИСЦРПЉЕНИХ, ИЗРАБЉЕНИХ
И ПРЕЗАПОСЛЕНИХ
Девон Прајс
Нови Сад: Психополис, 2024.
22. ЗАШТО ДЕЦА УБИЈАЈУ?:
КАКО ДЕТЕ МОЖЕ ДА УРАДИ ТАКО НЕШТО
Питер Лангман
Нови Сад: Психополис, 2024.
23. УБИТИ ДРУГОГ ПСА
Марек Хласко
Београд: Лом, 2024.
24. ПОРТРЕТ
Тихомир Стевановић
Београд: Отворена књига, 2024.
25. ГУГУТО МЕМЕТО:
(БАЈКОЛИКА ПРИЧА У СЕЛУ НА РУБУ РАЗУМА,
ПО КОЈОЈ ЈЕ СНИМЉЕН ИСТОИМЕНИ ФИЛМ)
Стефан Митић
Београд: Имприматур, 2023.
26. МЕДУЗЕ ЖИВЕ ЗАУВЕК ДОК ИХ НЕ УХВАТЕ
Нађа Петровић
Београд: Геопоетика издаваштво, 2024.

27. НЕДОУМИЦА
Драгољуб Поповић
Београд: Досије студио, 2024.
28. ПОСЛЕДЊИ РЕЗ
Драган Добрашиновић
Београд: Досије студио, 2024.
29. СКАМ: ПРАВО ДА БУДЕШ ЗАБОРАВЉЕН
Александра Јовичић
Београд: Чигоја штампа, 2024.
30. НЕСТРПЉИВЕ
Џаили Амаду Амал
Београд: Чигоја штампа, 2024.

ПРЕПОРУЧУЈЕМО

1. Том Холанд: **РАХ: РАТ И МИР У ЗЛАТНО ДОБА РИМА** / Београд: Лагуна, 2024.

Преузето са сајта:

https://laguna.rs/n6338_knjiga_pax_rat_i_mir_u_zlatno_doba_rima_laguna.html

Pax Romana је дуго био истицан и поштован као златно доба у историји овог дела света. На свом врхунцу, Римско царство се протезало од Шкотске до Арабије и у њему је живела вероватно четвртина тадашњег човечанства. Била је то једна од најбогатијих и најопаснијих држава коју је свет до тада видео.

Почевши од 69. године нове ере, у којој су четири цара један за другим владала царством, а завршивши се око седам деценија касније смрћу Хадријана, *Pax* представља заслепљујућу историју Рима на врхунцу своје моћи. Од позлаћене престонице до области изван римских граница, историчар Том Холанд приказује Римско царство у свој својој предаторској слави. Живописне сцене у књизи ређају се једна за другом: рушење Јерусалима и Помпеје, изградња Колосеума и Хадријановог зида, Трајанова освајања. Мајсторски оцртавајући животе Римљана од робова до царева, Холанд показује како је римски мир био плод војног насиља без преседана.

Запањујући портрет врхунца Римског царства уједно је и епска историја времена које се памти као *Pax Romana*.

„Сјајно, смело, амбициозно и страствено.”

Питер Франкопан

„Права књига за истинске љубитеље историје.”

Sunday Times

„Холандово изврсно приповедање води нас кроз ову еру осветљавајући је с различитих становишта и нуди свеж увид у познате догађаје.”

Observer

„Јарким бојама осликана историја Римског царства на врхунцу моћи...”

Times

2. Том Каран: **ЗАМКА ПЕРФЕКЦИОНИЗМА: МОЋ ДОВОЉНО ДОБРОГ У СВЕТУ КОЈИ УВЕК ТРАЖИ ВИШЕ** / Београд: Лагуна, 2024.

Преузето са сајта:

https://laguna.rs/n6376_knjiga_zamka_perfekcionizma_laguna.html

Синдром изгарања и различите врсте депресије изазвани спојем интензивне конкуренције на послу, поређења са другим људима на друштвеним мрежама и хеликоптер родитељства у све већем су порасту. Друштво нам стално шаље поруку да желимо више и да морамо бити савршени да бисмо то постигли.

Аутор истражује зашто је то замка, открива како да је избегнемо и показује како да изградимо културу која слави радости несавршенства. Ако сте се икада осећали преплављени потребом да се такмичите да бисте добили нешто више или да бисте били најбољи, *Замка перфекционизма* је за вас. Научите да приоритет дате оном што је важно, да се суочите са светом какав јесте тако што ћете прихватити *моћ довољно доброг* у свом животу.

„Манифест који осуђује наш економски систем због стварања и одржавања изопаченог скупа вредности које покрећу перфекционизам.”

Wall Street Journal

„Јасан поглед на то како су перфекционизам и његова капиталистичка *опсесија о безграничном расту* допринели масовном незадовољству и несигурности.”

Publishers Weekly

„Сигуран пут за сваког ко се бори да пронађе своје упориште у свету немогућих стандарда.”

New York Times

3. Радован Самарџић: **МЕХМЕД СОКОЛОВИЋ** / Београд: Лагуна, 2024.

Преузето са сајта:

https://laguna.rs/n6427_knjiga_mehmed_sokolovic_laguna.html

Аутор животописа Сулејмана I и Османа II, историчар и писац Радован Самарџић у овој својој капиталној историјској биографији на основу поузданих извора, а књижевним средствима и стилем врсног прозаисте, осветљава лик знаменитог турског великаша – везира Мехмед-паше Соколовића, једног од најугледнијих државника у Османском царству, пореклом Србина из села Соколовића у Вишеградском кадилуку. Тај дечак по имену Бајо – који је *учио књигу* код свога стрица и духовника у манастиру Милешеви и кога су у осамнаестој години *од певнице одвели у јаничаре* – уздигао се до највишег положаја код султана Сулејмана I Величанственог и његовог сина султана Селима II и оставио иза себе неизбрисив траг као војсковођа, везир и добротвор, градитељ многих мостова, чесама, џамија и задужбина, између осталих и вишеградске ћуприје на Дрини. Истовремено, његова судбина

омогућава нам да разумемо положај поробљених народа и друштвене односе који су у XVI веку владали у турским вилајетима на Балкану.

„Историја Мехмеда Соколовића није окончана његовим последњим путовањем, нити је почела његовим рођењем. Успомена, култ и предање тек су сведене појединости појаве која превазилази себе саму. Нису случајно Соколовић и његова заоставштина смештени у фокус најзначајнијег романа у југословенској књижевности и његовог, у сваком смислу достојног одраза у овдашњој култури памћења, на страницама ове књиге, у његовој историјској биографији... Једна сасвим нарочита, лична судбина.”

Никола Самарџић

4. Рик Хансон; Медијус Ричард: **БУДИН МОЗАК: ПРАКТИЧНА НЕУРОНАУКА СРЕЋЕ, ЛЈУБАВИ И МУДРОСТИ** / Београд: Арете, 2024.

Преузето са сајта:

<https://arete.rs/knjige/knjiga-budin-mozak-38219>

Књига *Будин мозак* ослања се на најновија истраживања и показује како можемо да стимулишемо и ојачамо свој мозак да бисмо имали испуњеније односе, дубљи духовни живот и већи осећај унутрашње сигурности и вредности. Научићете како да активирате мождана стања смирености, радости и саосећања уместо бриге, туге и беса. Ова јасна, практична књига пуна је алата и вештина који ће вам помоћи да откријете неискоришћени потенцијал свог мозга и да га с временом преобликујете за веће благостање и унутрашњи мир.

„Модерна времена нас често наводе да функционишемо на аутопилоту, да непрестано обављамо више задатака одједном и да заокупљамо свој живот дигиталном стимулацијом, презасићењем информацијама и распоредима који нам оптерећују мозак и преплављују живот. Књига *Будин мозак* позива нас да

дубоко удахнемо и размислимо о неуролошким разлозима зашто би требало да успоримо, уравнотежимо свој мозак и побољшамо везе с другима и самим собом.”

др Данијел Сигел

„*Будин мозак* не само што нам показује делотворне начине како да развијемо истинску срећу у животу већ и физиолошки објашњава како и зашто ти начини делују.”

Џејмс Бараз

5. Мелиса Урбан: **КАКО ДА ПОСТАВИТЕ ГРАНИЦЕ: КЊИГА О ГРАНИЦАМА КОЈЕ ЋЕ ВАС ОСЛОБОДИТИ** / Београд: Арете, 2024.

Преузето са сајта:

<https://arete.rs/knjige/knjiga-kako-da-postavite-granice-38214>

„Запамтите, границе нису зидови, оне су ограде. А добре ограде доприносе добрим суседским односима.”

Мелиса Урбан

Књига *Како да поставите границе* нуди вам алате који су потребни да престанете да се оправдавате и извињавате, доводећи вас до бољих односа са породицом, партнером и колегама. Ако сте неко ко стално удовољава другима, не умете да кажете не, или стално стављате добробит других људи испред своје, потребна вам је књига *Како да поставите границе* Мелисе Урбан.

Кроз забавне приче, године истраживања и лично искуство, Мелиса вам помаже да препознате своје потребе, даје вам праве речи за ефикасну

комуникацију и охрабрује вас да трансформишете своје односе и самопоуздање.

Сара Кубурић

6. Данило Киш: **Из преписке** / Београд: Архипелаг, 2024.

Преузето са сајта:

<https://www.arhipelag.rs/knjige/iz-prepiske/>

Из књижевне и личне заоставштине Данила Киша пред читаоце је стигла велика књига преписке од дечачких и младићких дана до месеци уочи пишчеве смрти. У овој књизи на преко 630 страна, коју је приредила Мирјана Миочиновић, налазе се Кишова писма пријатељима, великим српским, југословенским и светским писцима, преводиоцима, сарадницима, уредницима и издавачима. Наравно, ту су и писма која су упућена Кишу.

Поред породичних писама, међу којима је и очево писмо које се налази у основама Кишовог романа *Пешчаник*, највећи део књиге заузимају писма која прате Кишов нераскидиви спој живота и литературе. То је Кишова преписка с писцима и другим пријатељима, издавачима и уредницима, критичарима и преводиоцима, читаоцима и сапутницима настајала од књижевне младости до последње године пишчевог живота.

Та преписка подразумева огроман распон и најразличитија књижевна, поетичка, политичка или људска становишта: од Мирослава Крлеже до Оскара Давича, од Милована Ћиласа до Борислава Пекића, од Сергеја Довлатова до Булата Окуцаве, од Мирка Ковача до Миодрага Булатовића, од Карла Штајнера до Драгослава Михаиловића, од Љубе Поповића до Марије Чудине, од Петра Вујичића до Предрага Матвејевића, од Виде Огњеновић до Илме Ракуса, од Чарлса Симића до Сузан Сонтаг, од Иштвана Ершија до Пјотра Равича, од Милана Кундере до Марка Странда, од Ота Бихаљи-Мерина до Љубише

Јоцића, од Зуке Џумхура до Милована Данојлића, и небројених других који у најразличитијим улогама наступају у овој књизи.

Књига *Из преписке* не би могла настати у овом облику без огромног приређивачког труда Мирјане Миочиновић. Она је у овој књизи много више од приређивача. Реконструкција Кишове преписке, од које се највећи део није налазио у пишчевој архиви, представља прави истраживачки подухват. Композиција ове књиге, обликована најпре на тематској основи, а у оквиру сваке теме потом, хронолошки, омогућава да се у низу различитих тема и преписки успостави преко потребно разумевање околности пишчевог живота и рада.

„Полазећи од околности живота самог, ова преписка показује изнутра и из највеће могуће близине један живот посвећен књижевности и неодвојив од ње, живот који истовремено почива на етичким захтевима и на поетичким принципима датим у јединству свакодневног живота и створене уметности.

Киш своја писма најчешће није чувао, али је чувао писма која је добијао. У настанку књиге *Из преписке* та сачувана писма других била су често траг којим треба ићи не би ли се дошло до оригинала Кишових писама у архивима пишчевих саговорника или њихових наследника. Неке од тих потрага су прича за себе и могу се пратити у акрибичним напоменама и коментарима Мирјане Миочиновић, а сачувана писма осветљавају како време у коме су писана, тако и оне које су их писали у конкретним књижевним, друштвеним и историјским околностима: од самог Киша до његових књижевних савременика и сапутника, издавача и преводилаца, уредника и критичара, читалаца и пријатеља. Из Кишових писама и писама његових пријатеља, сарадника и савременика склапа се најбоља и најпотпунија пишчева биографија. Настајала спорадично, конкретним поводима, та нехотична биографија одаје утисак спонтаности и одсуства накнадне памети, животности и аутентичности. У томе је нарочита драж и значај ове преписке.

Исписана из прве руке, и у даху и у тренутку, ова биографија из писама носи обележје повода и времена у коме је настала, без накнадних рационализација.”

Гојко Божовић

7. Јеран Тунстрем: **БОЖИЋНИ ОРАТОРИЈУМ** / Београд: Блум издаваштво, 2024.

Преузето са сајта:

<https://blumizdavastvo.rs/bozicni-oratorijum/>

Божични ораторијум је необична и узбудљива прича о три генерације једне шведске породице током бурног XX века. Књига почиње смрћу Сулвеј Нурденсон, што ће се испоставити као губитак који њен муж Арон никада неће моћи да преболи, па више неће бити у стању да брине о породичној фарми и двоје деце, Сиднеру и Ева Лиси.

Зато се породица сели у Суне. Ароново ментално здравље све више се урушава, те почиње да умишља како је Сулвеј још увек жива. Стицајем околности започиње преписку са извесном Тесом Шнајдеман са Новог Зеланда, која се заљубљује у њега, па му као знак наклоности шаље увојак косе, цвет и медаљон. У исто време, Аронови *састанци* са Сулвеј постају све учесталији и он почиње да верује да су Теса и Сулвеј иста особа. Напокон, одлучује да отпутује на Нови Зеланд.

Аронов син Сиднер одрастао је, ради у фарбари и заљубљен је у жену по имену Фани. Њихов однос постаје све компликованији. Убрзо га напушта и одлази из Сунеа и неко време се о њој ништа не чује. Његов син Виктор, главни наратор ове приче, после много времена враћа се у Суне као диригент гостујућег оркестра. Круг се затвара где је и почео: у граду који памти сваки ожиљак породице Нурденсон и који им никад није био судбински наклоњен.

Осим што је стекао култни статус у савременој шведској књижевности, роман *Божјићи ораторијум* добио је и најважнију регионалну књижевну награду *Nordiska Rådets litteraturpris*, а због своје популарности је и екранизован: истоимени филм је такође вишеструко награђиван и имао је великог успеха код публике.

8. Луис Керол: **ДНЕВНИК С ПУТОВАЊА У РУСИЈУ И ДРУГА ЧУДЕСА** / Београд: Блум издаваштво, 2024.

Преузето са сајта.

<https://blumizdavastvo.rs/dnevnik-s-putovanja-u-rusiju/>

Дневник с путовања у Русију и друга чудеса једна је сасвим необична књига, алманах текстова Луиса Керола које објављујемо први пут на српском језику: седам прича, два састава, две дневничке белешке и једна драма. Текстови у овом избору сразмерно дуго су били похрањени у архиви породице Доџсон, потом у рукописним збиркама Оксфорда и других универзитета и библиотека у Британији и Америци; неки су, у својим необичним рукописним одисејама, били у својини аукцијских кућа.

Када су припремљени за штампу и објављени, открили су, сасвим у складу са горе наведеним, необичне узлете Кероловог духа и запањујућу језичку и списатељску компетенцију: разиграна машта, игре речима, пародија, иронија, елементи фрагментарне прозе и свега онога што ће, нешто касније, Бретона надахнути да Керола уврсти у осниваче надреализма.

Све до 1974. није се знало за постојање изостављеног поглавља у *Алиси иза огледала* под називом *Оса са периком*. Осим седам бриљантних прича, ту је и једини сачувани Керолов позоришни текст, *La Guida di Bragia*, баладна опера за позориште марионета. Мало позориште марионета у својој кући начинио је уз помоћ локалног столара и ту је приређивао представе, о чему сведоче пријатељи и рођаци. У лето 1867. године, Керол са пријатељем

Хенријем Лидоном одлази у Русију, и то ће бити његов једини боравак у иностранству. Дневнички записи настали на овом путовању интегрални су део његових иначе обимних дневника.

9. Роберт Зеталер: **КАФЕ БЕЗ ИМЕНА**/ Београд: Booka, 2024.

Преузето са сајта:

<https://booka.rs/knjige/savremena-knjizevnost/kafe-bez-imen/>

Шездесете су године прошлог века, Беч се увелико обнавља, а Роберт Симон одлучује да оствари давнашњи сан и отвори свој кафе. Гости нас пуштају да завиримо у њихов живот, причају нам о својим чежњама и сновима, пружајући нам осећај да смо и сами редовни посетиоци тог кафеа. Топла и нежна књига о саосећању, губитку и пролазности, пуна нежне меланхолије и fine носталгије.

Роберт Симон је тих и вредан човек, најамни радник на пијаци у једној од најсиромашнијих бечких четврти. Двадесет је година од краја Другог светског рата, Беч се увелико обнавља, ничу нове зграде, назире се светла будућност. Талас оптимизма захвата и Симона, који одлучује да оствари давнашњи сан и отвори свој кафе.

Смештен близу пијаце, кафе без имена постаје срце четврти, место сусрета радника, бескућника, уметника, боксера, зависника свих врста, усамљених душа које траже друштво, разговор, љубав или само место где ће бити схваћене и прихваћене. И свако од њих има причу коју треба испричати.

Кафе без имена је калейдоскоп судбина малих људи у време великих промена, роман нежне меланхолије и fine носталгије којим Зеталер, једноставно и с пуно топлине, говори о саосећању, чежњи, губитку и пролазности.

6

ЛИСТА НАЈЧИТАНИЈИХ КЊИГА

**ЛИСТА НАЈЧИТАНИЈИХ КЊИГА У БИБЛИОТЕЦИ УПРАВЕ
ЗА ОКТОБАР 2025. ГОДИНЕ**

1. КОМПЛЕКС САЦУМЕ
Боб Мортимер
Београд: Вулкан издаваштво, 2024.
2. ЗАМАЛЕК: РОМАН О КИСМЕТУ
Дејан Тиаго Станковић
Београд: Лагуна, 2020.
3. ПОД ТУЋИМ СУНЦЕМ
Миодраг Мајић
Београд: Вулкан издаваштво, 2024.
4. ДОЛАЗИМ ПО ТЕБЕ И ВОДИМ ТЕ СА СОБОМ
Николо Аманићи
Београд: Плато, 2000.
5. ЈА САМ МАЧАК
Нацуме Сосеки
Београд: Танеси, 2024.
6. МАМАЦ
Давид Албахари
Београд: Стубови културе, 1997.
7. ДОРОТЕЈ
Добрило Ненадић
Београд: Рад; Народна књига; БИГЗ, 1979.
8. ФАУСТ
Јохан Волфганг фон Гете
Београд: Завод за уџбенике, 2011.
9. СЕНКА ВЕТРА
Карлос Руис Сафон
Београд: Чаробна књига, 2005.
10. ПОНОЋНО СУНЦЕ
Ју Несбе
Београд: Лагуна, 2017.

РЕДАКЦИЈА

Главни и одговорни уредник: Јелена Катана, начелник Одељења
jelena.katana@uzzpro.gov.rs

Технички уредник: Јелена Васиљевић

Сарадници: Смиљана Павков
Иван Комаров
Лепосава Милановић
Гордан Горуновић
Дејан Станојловић
Радмила Тубин Михајловић
Оливера Кнежевић
Светлана Вулић Стојсављевић

Лектура: Јелена Васиљевић
Коректура: Иван Комаров

Компјутерска обрада:
Одељење за информационо-документационе и библиотечке послове
Техничка подршка:
Радинка Мићовић

ШТАМПА:
УПРАВА ЗА ЗАЈЕДНИЧКЕ ПОСЛОВЕ РЕПУБЛИЧКИХ ОРГАНА
Београд, Немањина 22–26